

The Holy See

REDEMPTORIS MATER

II. János Pál pápa enciklikája
a Boldogságos Szűz Máriáról a zarándok Egyház életében
1987. március 25.

Tartalomjegyzék

Bevezetés

I. Rész

MÁRIA KRISZTUS MISZTÉRIUMÁBAN

1. Kegyelemmel teljes
2. Boldog, aki hitt
3. Íme, a te anyád

II. Rész

MÁRIA A ZARÁNDOK EGYHÁZ KÖZÉPPONTJÁBAN

1. Az Egyház mint Isten népe
2. Az Egyház útja és a keresztények egysége
3. A zarándokegyház Magnificatja

III. Rész

MÁRIA ANYAI KÖZBENJÁRÁSA

1. Mária, az Úr szolgálója
2. Mária az Egyház és minden keresztény életében
3. A Mária-év értelme

Befejezés

Tisztelendő Testvérek,
Kedves Fiaink és Leányaink,
Apostoli áldással üdvözlünk benneteket!

BEVEZETÉS

1. Az Üdvözítő Édesanyjának egészen különleges szerepe van az üdvtörténetben; mert „amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte a Fiát, aki asszonytól született, és ő alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgaságából, hogy a fogadott fiúságot elnyerjük. Mivel az Isten fiai vagytok, a Fia Lelkét árasztotta szívünkbe az Isten, aki őt így szólítja: Abba, Atya!”^[1]

Pál apostol e szavaival kezdi a Boldogságos Szűz Máriáról szóló előterjesztését a II. vatikáni zsinat.^[2] Mi is e szavakból kiindulva szeretnénk kifejtetni arról szóló megfontolásunkat, hogy milyen jelentősége van Máriának Krisztus misztériumában, és hogy milyen az ő példaszerű és cselekvő jelenléte az Egyház életében. Az Apostol szavai együttesen dicsőítik az Atya szeretetét, a Fiú küldetését, a Szentlélek ajándékát és az asszonyt, akitől a Megváltó született. De dicsőítik a mi istengyermezségünket is „az idők teljességének” misztériumában.^[3]

Ez a „teljesség” határozza meg azt az öröktől fogva elrendelt pillanatot, amelyben az Atya elküldte Fiát, „hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen”.^[4] Ez az a boldog óra, melyben az „Ige”, ki „Istennél” volt, testté lett és közöttünk élt”,^[5] testvérünkkel lett; jelzi azt a pillanatot, amelyben a Szentlélek megalkotta Krisztus emberi természetét a názáreti Mária szűzi méhében, akit már korábban is hordozta a kegyelem teljességének ajándékát; meghatározza a percet, amelyben az örökkévalóság belépett az időbe, és ezzel az idő is megváltódott: véglegesen az „üdvösség ideje” lett Krisztus misztériumának teljében; végül jelenti az Egyház útjának titokteljes kezdetét. Az Egyház liturgiájában a názáreti Máriát úgy köszönti, mint aki jelzi, milyen lesz majd az Egyház, mert ő a Szeplőtelen Fogantatásban előre részesült a megváltás húsvéti kegyelmében.^[6] Az Egyház benne látja legkiemelkedőbb tagját és előképét, mert a megtestesülésben Krisztus és Mária elválaszthatatlanul egymáshoz kapcsolódtak: Jézus néki Ura és feje,^[7] és ő az Újszövetség első „igen”-jét kimondva előre jelzi az Egyház jegyesi és anyai feladatát.

2. Krisztus jelenlétével megerősítve^[8] halad az Egyház az időben a történelem teljessége felé. Megy Ura elé, aki elébe jön. De zárándoklásában – ezt menten ki is akarjuk emelni – ugyanazon az úton halad, amelyet Szűz Mária is megtett, aki „a hit zárándokútját járta, és a Fiával való egységet hűségesen megőrizte a kereszti”.^[9] – A *Lumen gentium* konstitúció befejező része tömören és elgondolkodtató módon így foglalja össze az egyház tanítását Krisztus anyjáról, akit az Egyház legszeretőbb édesanyjaként, valamint hitben, reményben és szeretetben előképeként tisztel.

Nagy elődünk, VI. Pál nem sokkal a zsinat után szólt a Szentséges Szűzről. A *Christi Matri* enciklikájában (1966. IX. 15.), majd később a *Signum magnum* (1967. V. 13) és a *Marialis cultus* kezdetű apostoli buzdításában (1974. II. 2.) kifejtette az Egyházban Krisztus anyját megillető különös tisztelet alapját és kritériumát; említi a Mária-tisztelet hitünk szellemének megfelelő különböző – liturgikus, népi és magán – formáit.

3. Nekünk foglalkoznunk kell ezzel a témával, mert sürget a közelgő 2000. esztendő. Krisztus születésének jubileumán fel kell tekintenünk édesanyjára is. Az utóbbi években egyre jobban hangoztatják: fel kell használnunk ezt az alkalmat arra, hogy megünnepeljük Mária születésének jubileumát is.

Valóban nem tudjuk pontosan meghatározni Mária születésének dátumát; az Egyház tudatában van annak, hogy Mária előbb jelent meg az üdvtörténet horizontján, mint Krisztus.^[10] Valójában az „idők teljességének” közeledtekor, vagyis az Üdvözítő eljövetelkor már élt a földön az, aki öröktől fogva az Ő édesanyjául rendeltetett. Ezt a Krisztus eljövetelét megelőző jelenlétet évről-évre kifejezi az adventi liturgia. Ha a második évezred utolsó éveit nézzük, melyekben egyre közelebb kerül hozzánk a harmadik évezred kezdetének ígérete, és ezt párhuzamba állítjuk a Megváltóra várás ősi történetével, világos, hogy nekünk ebben az időszakban különös módon kell ahhoz fordulnunk, aki az adventi várakozás „éjszakájában” valódi hajnalcsillagként (Stella matutina) kezdett tündökölni. Köztudomású, hogy ez a csillag hajnalhasadáskor megelőzi a Nap felkeltét. Így előzte meg Mária az Üdvözítő megjelenését, az „igazság Napjának” felkeltét az emberi nem történetében.

Az ő jelenléte Izraelben – bár szerénységében észrevétlen maradt – fényesen ragyogott az Örökkévaló előtt, aki „Sion rejtett leányát”^[11] bekapcsolta abba az üdvrendbe, amely az egész emberiség történetét felöleli. Mi keresztények, akik tudjuk, hogy a Szentháromság gondviselő terve *a kinyilatkoztatás és a hit sarkalatos valósága*, megérezzük, hogy a második évezred végén jogosan és szükségszerűen ki kell emelnünk Krisztus Anyjának egyedülálló jelenlétét a történelemben, különösen ezekben az években, amelyek a 2000. esztendőt megelőzik.

4. Mindezekre felkészít minket a II. Vatikáni Zsinat, amikor tanításában *Isten Anyját „Krisztus és az Egyház titkában”* állítja elénk. Ha igaz, hogy „az ember misztériuma csak a megtestesült Ige misztériumában világosodik meg igazán” – ahogyan azt a zsinat hirdeti^[12] –, akkor ezt a tételt egészen különleges módon kell alkalmaznunk az „emberi nem – ama kivételes – leányára”, arra a rendkívüli asszonyra, aki Krisztus anyja lett. *Egyedül Krisztus misztériumában táru fel egészen az ő misztériuma*. Így tekintette ezt az Egyház kezdettől fogva: a megtestesülés titka tette lehetővé, hogy a megtestesült Ige anyjának misztériumát egyre mélyebben megértse és megvilágítsa. Döntő jelentőségű volt ebben a mélyebb megértésben Kr.u. 431-ben az efezusi zsinat: a keresztények nagy örömeire ünnepélyesen itt mondták ki hitigazságként Mária istenanyaságát. Mária Isten anyja, *Theotokosz*, mert a Szentlélek által ő foganta szűzi méhében és hozta a világra Jézus Krisztust, Isten Fiát, aki az Atyával egylényegű.^[13] „Mert Ő, az Isten Fia... Szűz Máriától született, így valóban egy lett közülünk”,^[14] emberré lett. Így Krisztus misztériuma révén az Egyház hitének horizontján teljes egészében felragyog az Ő anyjának misztériuma. A Mária istenanyaságáról szóló dogma annak idején az efezusi zsinat és az Egyház számára még csak a megtestesülés dogmájának pecsétje volt; eszerint az örök Ige, személyének egységébe valóságos emberi természetet vett fel, úgy hogy azt ki nem oltotta.

5. Amikor a II. Vatikáni Zsinat Máriát Krisztus misztériumába állítja, akkor megtalálja azt az utat,

amely az Egyház misztériumának elmélyítéséhez vezet. Mária mint Krisztus anyja *egész különleges módon kapcsolódik az Egyházhoz*, „amelyet az Úr a saját testeként alapított”.^[15] A zsinat szövege az Egyházról mint Krisztus testéről szóló igazságot (Szent Pál levelei alapján) jellemző módon kapcsolja ahhoz az igazsághoz, hogy Isten Fia „megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától”. A megtestesülés valóságának folytatása az Egyháznak, mint Krisztus testének misztériuma. A megtestesülésre pedig nem gondolhatunk anélkül, hogy ne szólnánk Máriáról, az emberré lett Ige anyjáról.

Mindezeket megfontolva mindenekelőtt szeretnénk hivatkozni „a hit ama zarándokútjára”, amelyen a Boldogságos Szűz végighaladt, és amelyen a „Fiával való egybetartozását hűségesen vállalta”.^[16] Ez a kettős kötelék, mely Isten anyját Krisztussal és az Egyházzal egybeköti, történelmi jelentőségűvé lett. Itt már nem csupán a Szűzanya személyes történetéről, hitének útjáról és arról a „jobbik részről” van szó, melyet az üdvtörténetben betöltött, hanem Isten népe egészének történetéről, elsősorban azokéről, akik „a hit ugyanazon zarándokútját” járják.

Ezt fejezi ki a zsinat, amikor egy másik helyen azt tanítja, hogy Mária „előttünk jár”, mert „ő az Egyház ősmintája, mégpedig a hit, a szeretet és a Krisztussal való tökéletes egység rendjében”.^[17] Ez az „előkép” valójában típus és minta, és az Egyház legbensőbb titkára vonatkozik, amely sajátos üdvözítő küldetésében – miként Mária – egyesíti az anya és a szűz tulajdonságait. Szűz az Egyház: „sértetlenül és tisztán megőrzi Vőlegényének adott szavát” és „maga is anya lesz, mert... halhatatlan életre szüli a Szentlélektől fogant és az Istentől született fiaikat”.^[18]

6. Mindez egy nagy történelmi folyamatban teljedik be, bizonyos értelemben „egy úton”. A „hit zarándokútja” a belső történésekre vonatkozik, úgy is mondhatnók: „a lélek történetére”. De ez az emberiség története is, amely itt a földön az idő rövidségének martaléka, amelyet keretekbe szorít a történelem mércéje. A következő elmékedésekben elsősorban a jelen időkre akarunk szorítkozni, amely ugyan még nem történelem, de történelmet formál, üdvtörténelmi értelemben is. Itt tág perspektíva nyílik, hiszen a Boldogságos Szűz *még mindig Isten népe előtt jár*. Hitének kivételes zarándokútja állandó előjel az Egyház, az egyes személyek, közösségek, népek, nemzetek, sőt bizonyos szempontból az egész emberiség számára. Nagyon nehéz ennek határait megismerni és kimérni.

A zsinat kifejti, hogy Isten anyja már az Egyház eszkatologikus beteljesülése. „Az Egyház a Boldogságos Szűz személyében már elérkezett a tökéletességre, és ez őbenne ránc és szeplő nélkül való;”^[19] a keresztények még csak törekszenek a bűn legyőzésére és az életszentségben való növekedésre; Máriára emelik tehát szemüket, minthogy ő az erények példajaként tündöklök a kiválasztottak egész közössége előtt”.^[20] Isten Fiának anyja már nem járja a hit zarándokútját: Fia oldalán, a mennyben megdicsőülve már átlépte a hit és a „színről-színre” látás küszöbét.^[21] Ugyanakkor ebben az eszkatologikus beteljesedésben ő „a tenger csillaga” (Maris Stella)^[22] marad mindazoknak, akik még a hit útját járják. Ha ezek a földi lét különböző tájairól hozzá emelik szemüket, ezt azért teszik, mert „ő Fiút szült, akit Isten elsőszülötté tett a sok testvér között”, és

mert ő anyai szeretettel működik közre életre hívásukban és felnevelésükben.[23]

I. RÉSZ

MÁRIA KRISZTUS MISZTÉRIUMÁBAN

1. KEGYELEMMEL TELJES

7. „Áldott legyen az Isten, Urunk, Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban minden lelki áldással megáldott minket fönn az égben”. [24] Az *Efezusi levél* eme szavai kinyilatkoztatják az Atyaisten örök tervét, az emberek üdvözítésének tervét Krisztusban; azt az egyetemes tervet, amely minden embert felölel, ki „Isten képére és hasonlatosságára” lett teremtve. [25] Amint „kezdetben” mindenkit átölelt Isten teremtő tevékenysége, úgy örökre átöleli mindenkit az isteni üdvözítő terv, melynek ki kell nyilvánulnia az „idők teljességéig” Krisztus eljövetele által. „Mert Őbenne – folytatódik az említett levél – választott ki bennünket” az Isten, aki a mi Urunk Jézus Krisztus atyja, „a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte. Szeretetből eleve arra rendelt bennünket, hogy Jézus Krisztus által – akarata szerint – gyermekeivé legyünk; hogy magasztaljuk felséges kegyelmét, amellyel szeretett Fiában jóságosan megajándékozott minket. Őbenne nyertük el a megváltást a vére árán és bűneink bocsánatát bőséges kegyelme folytán.” [26]

Az isteni üdvözítő terv, amely Krisztus eljövételével vált ismeretessé, örök érvényű. Az Efezusi levél és Szent Pál más levelei szerint is ez a terv örökre egybekapcsolódott Krisztussal. Átfog minden embert, de különleges helyet jelölt ki az „asszonynak”, aki annak az anyja, kire az Atya az üdvösség művét bízta. [27] Amint a II. Vatikáni Zsinat írja: „Prófétai homályban már őt sejteti a bűnbeesett őszülőknek adott ígéret” a Teremtés könyve szerint; [28] „hasonlóképp ő az a szűz, aki anya lesz és fiút szül, akit majd Immánuelnek hívnak” [29] – Izaiás szavai szerint. [30] Így készíti elő az Ószövetség az „időknek ama teljességét”, amelyben Isten „elküldi a Fiát, aki asszonytól született... hogy a fogadott fiúságot elnyerjük”. [31] Isten Fiának a világba lépése az az esemény, melyet Lukács és Máté evangéliumának első fejezetei mondanak el.

8. Mária biztosan és határozottan épült be Krisztus misztériumába az angyali üdvözlés eseménye révén. Ez Názáretben történt, Izrael történelmének egy konkrét helyzetében. Isten ígéretei elsősorban Izrael népének szóltak. Isten küldötte így szót a Szűzhöz: „Üdvözlégy, kegyelemmel teljes! Veled van az Úr!” [32] Mária „e szavak hallatára meghökkent, és gondolkodni kezdett rajta, miféle köszöntés ez”: [33] mit jelentenek mindezek a szokatlan szavak, különösen a „kegyelemmel teljes” kifejezés (gör. kekharitómené). [34]

Ha Máriával együtt el akarunk gondolkodni a „kegyelemmel teljes” kifejezésen, hasonlót találunk a fentebb idézett Efezusi levélben is. Hogy a názáreti szűz – a mennyei hírnök szavai szerint – „áldott az asszonyok között”, [35] az egyúttal kitűnik abból az áldásból, melyben „Isten, az Atya” megáldott minket „Krisztussal a mennyben”. Ez „*lelki áldás*”, mely minden embernek szól, mely magába foglal minden teljességet és egyetemességet („minden áldást”); abból a szeretetből ered,

amely a Szentlélekben az Atyát egybefűzi a Vele egylényegű Fiúval. Ugyanakkor ez az áldás, Jézus Krisztusban kiáradt az emberi történelem végezetéig minden emberre. De Máriát ez az áldás *egyedülálló és egészen különleges módon* töltötte el. Erzsébet így köszöntötte: „áldott vagy te az asszonyok között”.

Ennek a kettős köszöntésnek az az alapja, hogy „Sion leányának” lelkében bizonyos mértékben az „egész kegyelem” jelen volt, amelyet az „Atya... szeretett Fiában ajándékozott nekünk”. Az égi hírnök úgy köszöntötte Máriát, mint „kegyelemmel teljeset”, mintha ez lenne az ő igazi neve. Nem úgy nevezte, ahogyan az emberek szólították: Miryam (= Mária), hanem új néven: „kegyelemmel teljes”. Mit jelent ez a név? Miért épp így nevezte a főangyal a názáreti Szüzet?

A Szentírás nyelvén a „kegyelem” különös ajándékot jelent, melynek forrása az Újszövetség szerint a háromságos Isten életében van, az Istenében, aki maga a szeretet.^[36] Ennek a szeretetnek a gyümölcse a „kiválasztás”, melyről az Efezusi levél szól. Isten részéről ez a „kiválasztás” az ő örök akarata, amellyel meg akarja őrizni az embereket, hogy Krisztus által részesüljenek az ő életében.^[37] Ez „megmentés”, a természetfeletti életben való részesedés által. Ennek az örök ajándéknak a hatása, Isten embert kiválasztó kegyelme mintegy a *szentté válás kovásza* vagy olyan forrás, amely az ember lelkéből tör fel mint az Isten adománya, amely a kiválasztottakat élteni és megszenteli a kegyelem által. Ilyen módon teljesedett, azaz valósult meg az emberek megáldása, az „Isten Lelkének minden áldásával”, a Krisztus testvéreivé válás, abban, aki öröktől fogva az Atya „szeretett fia”.

Ha azt olvassuk, hogy Máriát a küldött „kegyelemmel teljes”-nek mondotta, az evangéliumi szöveg, amelyben a régi kinyilatkoztatások és ígérek összeolvadnak, megérteti velünk, hogy itt egy, a „Krisztus lelki áldásaitól” különböző „áldásról” van szó. Krisztus misztériumában már „a világ teremtése előtt” *jelen volt az, akit az Atya mint Fiának anyját* a megtestesülésben „kiválasztott”, és az Atyával együtt a Fiú is kiválasztott, amennyiben őt már öröktől fogva a szentség Lelkével áthatotta. Mária különleges és egyedülálló módon van Krisztussal egybekapcsolva. Különleges és egyedülálló módon részesül a szeretetben, a „szeretett Fiúban”, abban a Fiúban, ki egylényegű az Atyával, akiben teljes egészében a kegyelem dicsősége lakozik. Ugyanakkor tökéletesen nyitott a „fentről jövő ajándék” számára, és az is marad.^[38] A zsinat tanítása szerint Mária kitűnik „az Úr alázatosai és szegényei között, akik az Úrtól remélik és kapják meg az üdvösséget”.^[39]

9. Ha a köszöntés és a „kegyelemmel teljes” név mindezeket jelenti, akkor az angyali híradással összefüggésben ez arra utal, hogy Mária Isten Fiának anyjává lett kiválasztva. A kegyelem teljessége menten rámutat mindarra a természetfeletti adományra, amely Máriát eltöltötte, mert Isten anyjává választott és tétetett. Ha ez a kiválasztás alapvető jelentőséggel bír Isten üdvözítő tervében, ha a Krisztusban való örök kiválasztás és az istengyermekség méltóságára rendelés minden emberre vonatkozik, Mária kiválasztása mindenestül egyedülálló és egyetlen. Ebből következik egyedülálló és sajátos „helye” Krisztus misztériumában.

Az isteni hírnök így szólt hozzá: „Ne félj Mária! Kegyelmet találtál Istennél. Gyermekeket fogansz, fiút szülsz és Jézusnak fogod elnevezni. Fiad nagy lesz, és a Magasságbeli Fiának fogják hívni”.^[40] És amikor Mária ettől a köszöntéstől meghökkenve kérdezte: „Hogyan válik ez valóra, amikor férfit nem ismerek?”, akkor az angyal megerősítette és kifejtette előző szavait. Gábrriel ezt mondta neki: „A Szentlélek száll rád, s a Magasságbeli ereje borít be árnyékával. Ezért a születendő Szentet is az Isten Fiának fogják hívni”.^[41]

Az angyali üdvözet tehát a megtestesülés titkának kinyilatkoztatása abban az időpontban, amikor az a földön megvalósult. Az üdvözítő ajándék, amelyben Isten önmagát, az ő isteni életét bizonyos módon az egész teremtett világnak és közvetlenül az embernek adja, a megtestesülés misztériumában éri el tetőpontját; az ember és a világ történetében minden kegyelmi ajándéknak ez a csúcspontja. Mária „kegyelemmel teljes”, mert az Ige megtestesülése, Isten Fiának az emberi természettel való személyi egysége (unio hypostatica) benne valósult meg és teljessé vált. Amint a zsinat írja, Mária „Isten Fiának anyja, így kiváltképpen is szeretett leánya az Atyának és szentélye a Szentléleknek. E rendkívüli kegyelmi ajándékok miatt messze fölötte áll minden mennyei és földi teremtménynek”.^[42]

10. Ahol az Efezusi levél a „lelki áldásról” szól, „amellyel Isten szeretett Fiában jóságosan megajándékozott minket”, hozzáfűzi még: „az ő vére árán nyertük el a megváltást”.^[43] Az Egyház ünnepélyesen megfogalmazott tanítása szerint, ez a „lelki áldás” Isten anyjában úgy mutatkozott meg, hogy ő „magasztos módon” nyerte el a megváltást.^[44] A szeretett Fiú kegyelmének gazdagságából, annak megváltó érdemei által, aki fiává lett, Mária megőriztetett az eredendő bűn örökségétől.^[45] Így fogantatásának első pillanatától egyéni létében Krisztushoz tartozik; részesül megváltói és megszentelő kegyelmében és abban a szeretetben, mely a „szeretett Fiúból” árad, az örök Atya Fiából, aki a megtestesülés által az ő saját fiává lett. Így a Szentlélek erejéből, a kegyelem rendjében, az isteni természetben való részesedéssel^[46] *attól kapta az életet, kinek ő maga a földi leszármazás rendjében mint anya, életet adott.* A liturgia ezért nem vonakodik Máriát „isteni gyermeke leányának” nevezni,^[47] és azokkal a szavakkal köszönteni őt, melyeket Dante Szent Bernát ajkára ad: „ki lánya vagy fiadnak”^[48] És mert Mária ezt az „új életet” a Fiú anyja iránti szeretetének teljességéből kapja, mely megfelel az istenanyaság méltóságának, joggal nevezi őt az angyal a hírüladáskor „kegyelemmel teljes”-nek.

11. A Szentháromság üdvrendjében a megtestesülés misztériuma túláradoan *beteljesíti* azokat az *ígéreteket*, melyeket Isten tett az embernek az eredendő bűn után, majd az első bűn után, melynek következménye ránehezedik az egész emberiség történetére a földön.^[49] Íme Fiú jött e világba, „egy asszony magzata”, hogy a bűn gonoszságát gyökerében győzze le: „Széttiporja a kígyó fejét”. Amint a protoevangélium szavaiból kiderül, az asszony fia csak kemény küzdelem árán fog győzni, s ez a küzdelem itt a földön, az egész emberiség történelmének végigvonul. A kezdetben meghirdetett „ellenségeskedést”^[50] az Apokalipszis – mely bizonyos értelemben az Egyház és a világ végső dolgainak könyve – megerősíti. Ebben a könyvben újra föltűnik az „asszony” jele, de most már napba öltözve”.^[51]

Mária, a megtestesült Ige anyja középpontjában áll ennek az ellenségeskedésnek, ennek a küzdelemnek, mely végigkíséri az emberiség történetét és magát az üdvtörténetet is. Ezen a helyen ő, aki „az Úr alázatosai és szegényei” közé tartozik, egyedülállóan hordozza magában azt a „fenséges kegyelmet”, amelyet az Atya szeretett „Fiában ajándékozott nekünk”. És ez a kegyelem határozza meg az ő egyedülálló nagyságát és szépségét, egész emberi létét. Mária így megmarad Isten és az egész emberiség előtt az isteni kiválasztás változatlan és sérthetetlen jelének, amelyről Szent Pál így beszél: „Őbenne (Krisztusban) kiválasztott minket a világ teremtése előtt... és arra rendelt, hogy gyermekeivé legyünk”.^[52] Ez a kiválasztás erősebb a gonoszság és bűn minden tapasztalatánál, erősebb az emberiség történelmét terhelő minden ellenségeskedésnél. Ebben a történelemben Mária mindig a remény biztos jele marad.

2. BOLDOG, AKI HITT

12. Lukács evangélista közvetlenül az angyali üdvözet elmondása után elkísér minket a názáreti Szűz nyomán „Júda városába”.^[53] A tudósok véleménye szerint ez a mostani Ain-Karim lehetett, mely a hegyek között fekszik Jeruzsálem közelében. Mária „sietve” érkezett oda, hogy köszöntse rokonát, Erzsébetet. A köszöntés oka abban is keresendő, hogy az angyali üdvözetkor Gábiel jelentőségteljesen említette Erzsébetet, ki idős kora ellenére fiút fogant férjétől, Zakariástól: „Lásd, rokonod, Erzsébet is fogant öregségében és már a hatodik hónapban van, noha meddőnek mondták, mert Istennél semmi sem lehetetlen.”^[54] Az isteni küldött azért említette az Erzsébettel történeteket, hogy Mária kérdésére feleljen: „Hogyan válik ez valóra, amikor férfit nem ismerek?”.^[55] Íme, ez a „Magasságbeli erejéből történik”, miként Erzsébetnél, de itt még többről van szó, mint nála.

Mária tehát szeretetből elment rokonához. Amikor házába belépett és üdvözölte Erzsébetet, annak méhében megmozdult a gyermek, ő pedig Szentlélekkel eltelve hangosan köszöntötte Máriát: „Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse”.^[56] Erzsébetnek ez a felkiáltása vagy kijelentése – az angyal üdvözlő szavainak folytatásaként – beépült az „Üdvözlégy Mária”-ba (Ave Maria), és egyike lett az Egyház leggyakrabban felhangzó imáinak. De jelentősebbek Erzsébet kérdő szavai: „Hogy lehet az, hogy Uramnak anyja látogat el hozzám?”.^[57] Erzsébet tanúságot tesz Mária előtt: felismeri és beismeri, hogy az Úr anyja, a Messiás anyja áll előtte. Ebben a tanúságtételben részt vesz a gyermek is, kit méhében hordoz: „Az örömtől megmozdult méhemben a gyermek”.^[58] Ez a gyermek pedig nem más, mint az eljövendő Keresztelő János, aki a Jordánnál majd meghirdeti, hogy Jézus a Messiás.

Erzsébet köszöntésének minden szava fontos; mégis – úgy tűnik – a legalapvetőbb s a legfontosabb, amit utoljára mond: „Boldog, aki hitt annak a beteljesedésében, amit az Úr mondott neki”.^[59] Ezeket a szavakat párhuzamba állíthatjuk az angyali köszöntéssel: „kegyelemmel teljes”. Mindkét szöveg lényeges mariológiai megállapítást tartalmaz, azaz elmondja az igazságot Máriáról, aki pontosan azért lett jelenvaló Krisztus misztériumában, mert „hitt”. A „kegyelemmel teljesség”, melyet az angyal hirdetett, azt az ajándékot jelenti, amely maga az Isten; *Mária hite*, amelyet Erzsébet a látogatáskor magasztalt, azt mutatja: hogyan válaszolt a názáreti Szűz erre az

ajándékra.

13. „A kinyilatkoztató Istennek 'a hit engedelmisségével' tartozunk.[60] Ezzel az ember szabadon Istenre bízva önmagát” – tanítja a zsinat.[61] A hitnek ez a megfogalmazása Máriában talált tökéletes kifejezésre. A „döntő” pillanat a híradás és Erzsébet szavai – „boldog, aki hitt” – elsősorban erre a pillanatra vonatkoznak.[62]

Az angyali üdvözlétnél Mária *teljesen átadta* magát Istennek, „a hit engedelmisségével” fordult ahhoz, aki hírnöke által szólt hozzá, „értelmével és akaratával teljesen meghódolva a kinyilatkoztató Isten előtt”. [63] Teljes emberi és női személyiséggel válaszolt tehát. A hit eme válaszában tökéletesen együttműködött „Isten megelőző és segítő kegyelmével”, és tökéletesen meghajolt a Szentlélek működése előtt, ki „hitünket folytonosan tökéletesíti adományai által”. [64]

Az élő Isten szava, amelyet az angyal közölt Máriával, az ő saját személyére vonatkozik: „Gyermekeket fogansz és fiút szülsz”. [65] Amikor Mária ezt a híradást elfogadta, az „Úr anyja” lett, és a megtestesülés isteni titka beteljesedett benne. „Azt akarta azonban az irgalmas Atya, hogy előzze meg a megtestesülést az eleve elrendelt anyának beleegyező igenje”. [66] Mária pedig, miután a hírnök minden szavát meghallgatta, megadta beleegyezését. Így szólt: „Íme az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te ígéd szerint”. [67] Máriának ez a „igen”-je azt eredményezte, hogy emberi oldalról is megtörtént a döntés az isteni misztérium megvalósulásához. Ez teljes összhangban van a Fiú kijelentésével, aki a Zsidó levél szerint így szólt az Atyához, amikor a világba lépett: „...emberi testet alkottál nekem. Nem kedves előtted az engesztelő és égőáldozat. Ezért így szóltam: Nézd, megyek, Istenem, hogy teljesítsem akaratodat...”. [68] A megtestesülés misztériuma beteljesült, miután Mária kimondta az ő „fiat”-ját: „Legyen nekem a te ígéd szerint”. Ezzel Mária megtette azt, ami az ő része volt az isteni tervben ahhoz, hogy Fia engedelmes legyen.

Mária ezt a „fiat”-ot a hitben mondta ki. A hitben teljesen átadta magát Istennek, minden fenntartás nélkül, és „önmagát” mint az Úr szolgálóját teljesen fia személyének és munkájának szentelte. [69] Így hite által a Fiút – amint azt az atyák tanítják – előbb foganta az értelmében, mint a méhében. [70] Joggal dicséri őt köszöntésével Erzsébet: „Boldog, aki hitt, *hogy beteljesedjék*, amit az Úr neki mondott”. Ezek a szavak beteljesedtek; a názáreti Mária Erzsébet és Zakariás házában küszöbén mint Isten Fiának anyja van jelen. Ezt látta meg örömmel Erzsébet, mondván: „Az én Uram anyja jön hozzám!”

14. Ezért hasonlítható Mária hite Ábraháméhoz, akit az apostol „hitünk atyjának” nevez. [71] Isten kinyilatkoztató üdvrendjében Ábrahám hite az Ószövetség kezdete. Mária hite, az angyali üdvözlétkor, megnyitja az Újszövetséget. Ahogyan Ábrahám „a remény ellenére is reménykedve hitte, hogy sok nép atyja lesz”, [72] ugyanúgy Mária is a köszöntéskor szüzességét elismerve („Hogyan történhet ez, amikor férfit nem ismerek?”) hitte, hogy a Magasságbeli ereje, a Szentlélek által, az angyali híradás szerint, Isten Fiának anyjává lesz: „Ezért a születendő Szentet is az Isten Fiának fogják hívni”. [73]

De Erzsébet szavai – „Boldog, aki hitt” – nem csupán a hírüladás pillanatára vonatkoznak. Bizonyos, hogy ez a csúcspontja Mária hitének; de ez a kiindulópontja is az „Istenhez vezető útnak”, Mária teljes hitbeli útjának, amely ekkor kezdődött. És majd ezen az úton, mely valóban és kimagaslóan hősies – állandóan növekvő hősi hittel –, valóra fog válni az az „*engedelmesség*”; amellyel az isteni kinyilatkoztatást elfogadta. Mária részéről „a hitbeli engedelmesség”, az ő egész életútján, meglepő hasonlóságot mutat Ábrahám hitével. Miként Isten népének ősatya, Mária is az ő gyermeki és anyai „fiat”jának útján „reménnyel telve hitt, minden remény ellenére”. Ennek az útnak egyes szakaszain különös erővel nyilvánult meg a boldogság annak, „aki hitt”. Hinni annyi, mint átadni magunkat az élő Isten szavának, tudva és alázatosan elismerve: „mennyire felfoghatatlanok az ő ítéletei és mennyire kifürkészhetetlenek az ő útjai”.^[74] Mária, aki a Magasságbeli örök akaratából úgyszólván „a kifürkészhetetlen út” és „a felfoghatatlan ítélet” középpontjában állott, a hit homályában nyitott szívvel és mindenestül elfogadta mindazt, amit az isteni terv elhatározott.

15. Mária, amikor a híradás szavait hallotta a Fiúról, akinek anyja lesz, kinek „nevét Jézusnak fogja hívni” (azaz Megváltónak), tudomásul vette azt is, hogy „az Úr neki adja atyjának, Dávidnak trónját”, és hogy „uralkodni fog Jákob házán mindörökké, és országának nem lesz vége”.^[75] Ez volt egész Izrael reménysége. A megígért Messiás „nagy” lesz – miként az égi hírnök is megerősítette jövendő „nagyságát” –, mert a Magasságbeli Fiának hívják, és mert *Dávid örökébe lép*. Király lesz tehát, és uralkodni fog „Jákob házán”. Tudta-e Mária, aki az ő népének eme várakozásában nőtt fel, vajon tudta-e a híradás pillanatában, hogy lényegében mit jelentenek az angyal szavai? Hogyan értendő az az „ország”, amelynek nem lesz „vége”?

Hite alapján bármennyire is a „Messiás-király” anyjának érezte magát Mária, mégis így válaszolt: „Az Úr szolgálója vagyok, teljesedjenek hát be rajtam szavaid”.^[76] Mária az első pillanattól kezdve a „hit engedelmességének” tudatában hitt a híradás titokteljes értelmében, mert a híradás szavait annak tulajdonította, akitől azok jöttek: az Istennek magának.

16. A „hit engedelmességének” útján Mária később más szavakat is hallott, melyek a jeruzsálemi templomban hangzottak el Simeon ajkáról. Krisztus születése után a negyvenedik napon, amikor Mária és József a mózesi törvény előírása szerint a gyermeket „felvitték Jeruzsálembe, hogy bemutassák” az Úrnak.^[77] Jézus születése a legnagyobb szegénységben történt. Lukács elbeszéléséből tudjuk, hogy amikor a római hatalom elrendelte az egész földkerekség összeírását, Mária Józseffel felment Betlehembe, és mert „nem volt hely a szálláson”, istállóban szülte meg fiát, és „jászolba fektette”.^[78]

Az az igaz és istenfélő férfiú, akit Simeonnak hívtak, Mária „hitbeli zárandokútjának” kezdeténél jelent meg. Az ő szavai, a Szentlélektől sugalmazva, megerősítették a hírüladás igazságát.^[79] Azt olvassuk, hogy „karjaiba vette” a gyermeket, kinek „a Jézus nevet adták”,^[80] az angyal parancsa szerint. Simeon beszéde megfelelt e név jelentésének, ami ugyanazt jelenti, mint Megváltó: „Isten az üdvösség”. Simeon Istenhez fordulva így szólt: „látta szemem üdvösségedet, melyet minden nép színe előtt készítettél, világosságul a pogányok megvilágítására és dicsőségül népednek,

Izraelnek”. [81] Egyúttal Máriához is szólt Simeon ezekkel a szavakkal: „Ez sokak romlására és sokak föltámadására lesz Izraelben, *jel lesz, amelynek ellene mondanak*”; és hozzátette: „a te lelkedet is tör járja át – hogy sokaknak kiderüljenek a titkos gondolatai”. [82] Simeon szavai új megvilágításba helyezik a híradást, melyet Mária az angyaltól hallott: Jézus a megváltó, ő lesz a világosság, mely az embereket megvilágosítja. Ez – bizonyos értelemben – nem ugyanaz, amit a karácsonyi éjszaka kinyilatkoztatott, amikor a pásztorok az istállóba jöttek? [83] Nem ugyanezt jelenti még hangsúlyosabban a napkeleti bölcsek tanúsága? [84] De Mária fia már életének kezdetén – és véle együtt anyja is – megtapasztalja Simeon másik kijelentésének igazságát: „*jel lesz, amelynek ellene mondanak*”. [85] Simeonnak ezen szavai úgy tűnnek fel, mint egy *második híradás Mária részére*: megmutatják a konkrét történelmi keretet, amelyben fiának, értetlenségben és fájdalomban, teljesítenie kell küldetését. Ez a híradás egyrészt megerősíti Mária hitét az isteni ígéretek teljesülésében, másrészt kinyilatkoztatja azt is, hogy hitének engedelmisségében a szenvedő Megváltó mellett szenvedésben tölti majd életét és anyasága komor és fájdalmas lesz. És valóban, már a bölcsek látogatása után, az ő hódolatuk után („térdre borulva hódoltak neki”), miután átadták ajándékaikat, [86] Máriának fiával együtt, József gondoskodó oltalma alatt, Egyiptomba kellett menekülnie, „mert Heródes keresi a gyermeket, meg akarja ölni”. [87] És Heródes haláláig Egyiptomban kellett maradniok. [88]

17. Amikor a szentcsalád Heródes halála után visszatért Názáretbe, megkezdődött hosszú, rejtett életük időszaka. Mária, „aki hitt annak a beteljesedésében, amit az Úr mondott neki”, [89] minden nap ezen szavak tartalmát élte. Naponta mellette volt fia, „akinek a Jézus nevet adta; bizonyára ezt a nevet használta mindennapi kapcsolatukban is, amin akkor senki sem csodálkozott, hiszen használatos volt ez a név Izraelben. De Mária tudta, hogy azt, akinek Jézus a neve, az angyal a „Magasságbeli fiának” nevezte. [90] Tudta Mária, hogy őt foganta és szülte, „férfit nem ismerve”, a Szentlélektől, a Magasságbeli erejéből, ki őt beárnyékolta, [91] miként Mózes és az atyák idejében a felhő Isten jelenlétét. [92] Tudta tehát Mária, hogy szűzen szült fia valóban az a „Szent”, „Isten Fia”, akiről neki az angyal beszélt.

Jézus rejtett élete a názáreti házban egyúttal Mária élete is volt, mely a hit által „Krisztussal el van rejtve az Istenben”. [93] A hit ugyanis összeköttetés Isten misztériumával. Mária állandóan, naponta ilyen összeköttetésben volt Isten kimondhatatlan titkával, aki emberré lett; ez olyan titok, mely felülmúlja az Ószövetség minden kinyilatkoztatását. Az angyali üdvözlés óta a Szűz lelke bevezetést és beavatást nyert ebbe a titokba, a kinyilatkoztatás ama újdonságába, amelyet neki Isten maga nyilatkoztatott ki. Ő az első ama „kicsinyek” között, kikről Jézus később ezt mondja: „Atyám, az okosak és a bölcsek elől elrejtetted ezeket és a kicsinyeknek kinyilatkoztattad”. [94] Mert „senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya”. [95] Hogyan „ismerheti” tehát a Fiút Mária? Bizonyos, hogy nem úgy ismerte őt, mint az Atya: de első volt azok között, akiknek az Atya „ki akarta nyilatkoztatni őt”. [96] Ha tehát már a fogantatáskor kinyilatkoztatást kapott a Fiúról, akit egyedül az Atya ismer, akinek ő öröktől fogva „ma ad életet”, [97] Mária, az anya, a Fiú igazságához csak a hitben és a hit által kapcsolódik. Boldog tehát, mert „hitt” és naponta hitt Jézus gyermekkorának minden munkája és nehézsége közepette, rejtett életének éveiben, Názáretben, ahol Jézus „engedelmeskedett nekik”: [98] Máriának és Józsefnek. Az emberek szemében József volt az ő

atyja, ezért nevezték Mária fiát „az ács fiá”-nak.[99]

Ennek a fiúnak az anyja – emlékezve mindarra, amit hallott az angyali üdvözetkor és a későbbiekben is – magában hordta a hit teljes „újdonságát”: az Újszövetség kezdetét. Ez az evangélium kezdete, a jónak, az öröme az üzenete. Nem nehéz ennél a kezdetnél észrevennünk *a szív különös nehézkességét*, amely kapcsolódik „a hit éjszakájához” – hogy Keresztes Szent János szavaival éljünk –, s ami olyan, mint egy fátyol, amely által mégis közelednünk kell a Láthatatlanhoz, és a misztériummal kell szoros kapcsolatban élnünk[100] Ilyen módon élt Mária sok éven át szoros kapcsolatban Fia misztériumával; „hitének zarándokútján haladt előre, miközben Jézus gyarapodott bölcsességben... s Isten és emberek előtti kedvességben”.[101] Egyre jobban feltárult az emberek szeme előtt, hogy Istennek kedve telik benne. Az emberi teremtmények között Mária és József voltak az elsők, akik Krisztust egyre mélyebben megismerhették, hiszen Názáretben egy fedél alatt éltek vele.

Amikor a szülők a tizenkét éves Jézust a templomban megtalálták és anyja megkérdezte tőle: „Miért tetted ezt velünk?”, Jézus azt felelte nekik: „Nem tudtátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell fáradoznom?” Az evangélista még hozzáfűzi: „Ám ők nem értették meg ezeket a hozzájuk intézett szavakat”.[102] Jézus tudatában volt annak, hogy „senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya”.[103] Még az is, akinek az istenfűságot mélyebben kinyilatkoztatták, az ő Anyja is csak a hit által élt szoros kapcsolatban ezzel a misztériummal! Fia oldalán, egyazon fedél alatt „hűségesen megőrizte szoros kapcsolatát Fiával”, és haladt előre „a hit zarándokútján”, ahogyan ezt a zsinat kiemeli.[104] Így cselekedett Jézus nyilvános élete idején is,[105] amikor naponta beteljesült rajta az Erzsébet köszöntésében elhangzott áldás: „Boldog, aki hitt”.

18. Ez az áldás akkor kapta meg teljes jelentését, amikor Mária fia keresztje alatt állott.[106] A zsinat hangsúlyozza, „ez nem történt isteni akarat nélkül”: „Meggyötört szíve egygyéforrt a szenvedésben Egyszülöttjével, akinek áldozatához anyai érzelmeivel csatlakozott, szeretetből beleegyezve a tőle született áldozati bárány leölésébe”; ezzel Mária a „Fiával való egybetartozását hűségesen vállalta egészen a keresztfáig”:[107] az egybetartozást, a hit által, azzal a hittel, amellyel képes volt a híradás pillanatában az angyal kinyilatkoztatását elfogadni. Ő akkor megértette, amit mondtak neki: „Fiad nagy lesz... Az Úr Isten neki adja atyjának, Dávidnak trónját és uralkodni fog Jákob házán örökké, s országának nem lesz vége”.[108]

És íme, a kereszt alatt állva – emberi szemmel nézve – Mária maga a tanúja ezen szavak teljes megghiúsulásának. Az ő fia meghal ezen a fán, mint egy bűnös. „Megvetett volt, utolsó az emberek között, a fájdalmak férfja...: megvetett, akit bizony nem becsültünk sokra..., akire lesújtott az Isten”.[109] Milyen nagy, milyen hősie így a „hit engedelmissége”, melyet Mária tanúsított „Isten felfoghatatlan akarata” előtt. Hogyan adta át magát minden fenntartás nélkül, miközben „értelmével és akaratával teljesen meghódolt”[110] annak, akinek „útjai kifürkészhetetlenek”![111] És milyen hatalmas ugyanakkor a kegyelem műve az ő lelkében, milyen átható a Szentlélek világossága és ereje őbenne.

E hit által fonódott össze Mária Krisztussal a „kiüresítésben”. Mert Jézus Krisztus „mint Isten az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette magát, és hasonló lett az emberekhez”; pontosan itt, a Kálvárián „megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthaláláig”.^[112] És a kereszt lábánál lett részesévé Mária, a hit által, a kiüresítés eme misztériumának. Ez talán az emberiség történetében a hit legmélyebb „*kenószisza*” (kiüresítése): Mária a hit által részesedik fia halálában – a megváltó halálban. Az elmenekült tanítványok hitével szemben ez megvilágosított hit volt. A Golgotán, a kereszten Jézus egyszer s mindenkorra igazolta, hogy „az ellentmondás jele” lesz, ahogyan Simeon ezt már előre megjövendölte. Ekkor teljesedett be az is, amit Máriának mondott: „a te lelkedet is tör járja át!”^[113]

19. Így valóban „boldog, aki hitt”. Erzsébetnek ezek az angyali híradás után mondott szavai itt a kereszt tövében, úgy tűnik, legsúlyosabb jelentőségükben visszhangzanak, és a bennük lévő erő mindenek fölé emelkedik. A keresztből, a megváltás misztériumának legmélyéről fény sugárzik, és szétterjed a hit áldásának horizontján. Visszanyúl a „kezdetig”, és ellensúlya lesz a hitelenségnek és az engedetlenségnek, mely az őszülők bűnében rejtőzött. Így tanítják ezt az egyházatyák, mindenekelőtt Ireneusz, akit a *Lumen gentium* is idéz: „Amit Éva engedetlensége összebogozott, azt kibontotta Mária engedelmissége. Amit a szűz Éva megkötözött hitelenségével, azt Szűz Mária *feloldotta hitével*.”^[114] Az Évával való egybevetés fényében mondják az atyák és folytatja a zsinat: Mária „az élők anyja”, gyakran hangsúlyozván: „A halál Éva útján jött, az élet Mária által”.^[115]

E szavakban: „Boldog, aki hitt” mintegy kulcsot találunk, amely felnyitja előttünk a végső igazságot Máriáról, akit a hírüladáskor az angyal így köszöntött: „kegyelemmel teljes”. Ha ő mint „kegyelemmel teljes” öröktől fogva jelen volt Krisztus misztériumában, akkor a hit által részesült az ő teljes földi életútjában: „a hit zarándokútján járva”; ugyanakkor pedig bizonyos módon okosan, közvetlenül és hatásosan mutatta meg az embereknek *Krisztus misztériumát*. És ezt teszi ma is! Krisztus misztériuma által jelen van ő is az emberek között. Így a Fiú misztériuma megvilágítja az anya misztériumát is.

3. ÍME, A TE ANYÁD

20. Lukács evangéliuma elmondja azt az esetet, amikor „egy asszony a tömegeből odakiáltott” Jézusnak, mondván: „boldog a méh, amely kihordott, és az emlő, amelyet szoptál”.^[116] Ez a dicséret nyilván Máriának, Jézus test szerinti édesanyjának szól. Jézus anyját ez az asszony talán nem is ismerte személyesen. Amikor Jézus megkezdte messiási művét, Mária nem követte őt, hanem otthon maradt Názáretben. Mondhatjuk, hogy ennek az ismeretlen asszonynak a szavai emelték ki Máriát addigi rejtettségéből.

Ezek a szavak, legalább egy pillanatra, felvillantották a tömeg előtt Jézus gyermekségének evangéliumát. Ez az az evangélium, amelyben Mária mint anya van jelen, mint aki Jézust méhében hordta, a világra hozta és anyai szeretettel gondozta: a tápláló anya tehát, akire ez az

asszony a tömegből felhívja a figyelmet. *Ez által az anyaság által Jézus – a Magasságbeli Fia*^[117] – valóban *az ember fia*. „Test”, mint minden ember: „Ige, aki testté lett”.^[118] Test és vér Máriából!^[119]

Az asszony áldására, mely test szerinti édesanyjának szólt, Jézus sajátosan válaszolt: „Hát még azok milyen boldogok, akik hallgatják az Isten szavát, és hűségesek is maradnak hozzá”.^[120] A testi anyaság helyett arra a titokzatos lelki kötődésre akar itt rámutatni Jézus, amely Isten szavának hallásából és követéséből ered.

Ugyanez az utalás a lelki javak területére még jobban kitűnik Jézusnak egy másik válaszából, melyet a szinoptikusok jegyeztek fel. Amikor Jézusnak jelentették, hogy „kinn állnak anyád és rokonaid, és látni szeretnének”, ő ezt válaszolta: „Az én anyám és az én testvéreim azok, akik hallgatják és megtartják Isten igéjét”.^[121] Ezt akkor mondta, amikor „végighordozta tekintetét a körülötte ülőkön” – olvassuk Márknál,^[122] Máténál pedig amikor „kitárta tanítványai felé karját”.^[123]

Ezek a kijelentések összefüggnek azzal a válasszal, amelyet a tizenkét éves Jézus adott Máriának és Józsefnek, miután harmadnapra rátaláltak a jeruzsálemi templomban.

Amikor Jézus elhagyta Názáretet, és nyilvános működését megkezdte egész Palesztinában, csakis és kizárólag azzal foglalkozott, „ami az Atyáé”.^[124] Hirdette az országot, az „Isten országát” és „az Atya dolgait”. Ezek új perspektívát és értelmet adnak mindennek, ami emberi, így az emberi célokra és feladatokra vonatkozó kapcsolatoknak is. Ebben az új dimenzióban a testvériség is más jelentést kap, mint a vér szerinti testvériség, mely azonos szülőktől való leszármazást jelent. *Sőt Isten országának keretében, Isten atyaságának fényében még az „anyaság” is más jelentést kap.* A Lukácsnál található szavakkal Jézus az anyaságnak ezt az új jelentését tanítja.

Eltávolodik ezzel attól, aki az anyja, a test szerinti anyja? Ott akarja hagyni őt a rejtettség árnyékában, melyet Mária maga választott? Még ha a szavak hangzása szerint így is tűnne, hangsúlyoznunk kell, hogy az az új és másfajta anyaság, amelyről Jézus tanítványainak beszél, különös módon éppen Máriára vonatkozik. Nemde Mária *az első azok között, akik „Isten szavát hallgatják és megtartják”*? És nem rá vonatkozik mindenekelőtt Jézusnak az a válasza, amelyet a tömegből felkiáltó asszony áldásként mondott szavaira adott? Kétségtelen, hogy Mária a legméltóbb ezekre az áldó szavakra már csak azért is, mert test szerint Jézus édesanyja lett (boldog a méh, amely kihordott, és az emlő, amelyet szoptál), de főként azért, mert a híradás első pillanatában elfogadta az Úr szavát, mert hitt neki, mert *Isten iránt engedelmes volt*, mert a szavakat „megőrizte” és „szívében gyakran elgondolkodott rajtuk”,^[125] és egész életével meg is valósította azokat. Ezért mondhatjuk: a Jézustól hallott dicséret egyáltalán nincs ellentétben – a látszat ellenére sem – azzal, amit az ismeretlen asszony fejezett ki, hanem a kettő pontosan Szűz Máriában találkozik, aki egyedül nevezte magát az „Úr szolgálójának”.^[126] Ha igaz, hogy „boldognak hirdeti őt minden nemzedék”,^[127] elmondhatjuk, hogy az az ismeretlen „asszony a

tömegeből” volt az első, aki, bár nem tudatosan, de elsőként erősítette meg a Magnificat prófétai sorát, elindítván ezáltal a Magnificat énekét minden századokra.

Ha Mária *hite révén* az örök Fiú testi anyja lett, akit a Szentlélek erejében az Atyától kapott szüzességének sértetlenségében, akkor ugyanabban a hitben felfedezte és elfogadta az anyaságnak azt a másik dimenzióját is, melyet Jézus messiási küldetése során kinyilatkoztatott. Elmondhatjuk, hogy az anyaságnak ez a fogalma már kezdettől, azaz fiának fogantatása és születése pillanatától Mária sajátja volt. Ettől fogva volt az, „aki hitt”. De amikor szemei előtt és lelkében feltárult fia messiási küldetése, önmagától vált egyre nyitottabbá arra az „új” anyaságra, amely az ő, fia melletti szerepét feltárta. Nemde már kezdetben, azaz a hírüladás idején kimondta: „Íme az Úr szolgáló leánya; legyen nekem a te igéd szerint”?^[128] Mária egyre jobban és átfogóbban hallotta azt az ígét, egyre világosabbá vált előtte – oly mértékben, „mely meghalad minden értelmet”^[129] – az élő Isten kitárulkozása. Bizonyos értelemben így vált fiának első „tanítványává” az anya, Mária, akinek először szólt: Kövess engem”, előbb, mint az apostoloknak vagy bárki másnak.^[130]

21. Ékesen szól erről János evangéliuma azon a helyen, ahol bemutatja Máriát a kánai menyegzőn. Mária itt mint Jézus anyja szerepel, fia nyilvános működésének kezdetén. „Menyegzőt tartottak a galileai Kánában, amelyen Jézus anyja is ott volt, Jézust is meghívták a menyegzőre tanítványaival együtt”.^[131] A szövegből az derül ki, hogy Jézus és tanítványai Máriával együtt kaptak meghívást, legyenek jelen az ünnepen; úgy tűnik, a fiút az anyja miatt hívták meg. Ismeretes a következmény, amely ehhez a meghíváshoz kapcsolódik, Jézus „csodajeleinek kezdete” – a víz borrá változtatása –, amelyről az evangélista ezt mondja: Jézus „kinyilatkoztatta dicsőségét, s tanítványai hittek benne”.^[132]

Mária Jézus anyjaként van jelen a galileai Kánában, és meghatározó módon járul hozzá a fiának messiási erejét kinyilatkoztató „csodajelek kezdetéhez”. Íme: „Amikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: 'Nincs több boruk'. Jézus azt felelte: 'Mit akarsz tőlem asszony! még nem jött el az én óráim’”.^[133] János evangéliumában ez az „óra” jelenti az Atyától kijelölt időpontot, amelyben a Fiú betölti művét, hogy megdicsőüljön.^[134] Bár Jézus anyjának adott válasza látszólag elutasítóan hangzik (különösen, ha erre a határozott megállapításra figyelünk: „Még nem jött el az én óráim”), Mária mégis a szolgálkhoz fordul, és azt mondja nekik: „Tegyetek meg mindent, amit csak mond!”.^[135] Ezt követően parancsolta meg Jézus a szolgálknak, hogy töltsék meg a korsókat vízzel. És a vízből bor lett, jobb, mint az előző, melyet a menyegzői lakomán a vendégeknek felszolgáltak.

Milyen mély egyetértés volt Jézus és anyja között! Hogyan fürkészhető ki az ő bensőséges lelki kapcsolatuk misztériuma? A történet önmagáért beszél. Bizonyos, hogy ebben az eseményben már egészen világosan kirajzolódott az új dimenzió, Mária anyaságának új értelme. Amit jelez, azt Jézus minden szava és cselekedete – melyekről a szinoptikusok tudósítanak – megerősíti.^[136] Ezekben a szövegekben *Jézus szembe akarja állítani a szülésből eredő anyaságot* (mint a testvériséget is) *azzal az anyasággal, amely Isten országának dimenziójában az Isten*

Atyaságának üdvözítő szeretetéből fakad. A János-féle szövegből kirajzolódik a kánai események ábrázolása során, hogy *mit jelent az új anyaság* lelki síkon, és nem csupán a test szerint, nevezetesen, hogy mit jelent Mária gondoskodása az emberekről, teljes feljük fordulása szükségük és gondjaik egész területén. A galileai Kánában csak egy meghatározott emberi szükségletet látunk, amely látszólag kicsiny és csekély jelentőségű („Nincs boruk”). De ennek szimbolikus jelentése van: az emberek segítségére sietni bajaikban ugyanaz, mint bevonni őket a messiási küldetés keretébe, és elvezetni Krisztus megváltói hatalmához. Tehát itt közvetítésről van szó: Mária odaáll fia és az emberek közé, azok valódi nélkülözése, nyomora és fájdalma esetén. Ő közjük áll, de nem idegenként, hanem anyai mivoltában, mivel tudatában van annak, hogy mint ilyen, fia elé tárhatja – mert joga van hozzá – az emberek gondjait. Az ő közvetítése tehát közbenjárás jellegű: Mária „közbenjár” az emberekért. Ennél azonban többet is tesz: mint anya arra is törekszik, hogy kinyilvánítsa fia messiási hatalmát, vagyis megváltó erejét. Ez a megváltó erő a szükségben lévő emberek segítségére siet, hogy megvédje őket a gonosztól, mely különböző formákban és mértékben terheli életüket. Teljesen úgy, amint azt Izaiás próféta híres szövege mondja a Messiásról, amire Jézus honfitársai előtt Názáretben hivatkozott is: „hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, s hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak meg a látást...”.[\[137\]](#)

Mária anyai feladatának másik lényeges eleme kifejezést nyer a szolgákhoz intézett szavaiban: „Tegyetek meg mindent, amit csak mond!” Krisztus anyja az emberek előtt hirdeti fia akaratát, megmutatja milyen feltételek szükségesek a Messiás hatalmának érvényesüléséhez. Mária közbenjárása és a szolgák engedelmissége hozta el Kánában Jézus számára „az ő óráját”. Kánában Mária megmutatta Jézusba vetett hitét. Az ő hite vezetett az első „csodajelhez”, és ez hozzájárult a tanítványok hitének ébresztéséhez is.

22. Elmondhatjuk tehát, hogy János evangéliumának ebben a részében találkozunk először Mária anyai gondoskodásának felvázolt igazságával. Ez az igazság a legutóbbi zsinat tanításában is kifejeződik. Nagyon fontos annak megállapítása, hogyan kapcsolódik Mária anyai feladata Krisztus közvetítő szerepéhez. Ott azt olvassuk: „Mária anyai feladata az emberekre vonatkozólag semmiképp sem homályosítja el, nem is csökkenti Krisztusnak ezt az egyetlen közvetítő szerepét, hanem éppen az erejét mutatja meg”; hiszen „egy az Isten, s egy a közvetítő Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus”.[\[138\]](#) Ez az anyai feladat Isten tetszéséből „Krisztus túlcsonduló érdemeiből fakad, Krisztus közvetítői szerepén alapul, teljesen tőle függ, és minden hatékonyságát belőle meríti”.[\[139\]](#) Pontosan ilyen értelemben mutatják be a kánai események Mária közbenjárásának első felvillanását, mely teljesen Krisztusra mutat, és az Ő üdvözítő erejének nyitányára irányul. Szent János szövegéből nyilvánvaló, hogy itt anyai közvetítésről van szó. Ilyen értelemben szól a zsinat: Mária „anyánk a kegyelem rendjében”. Ez a kegyelem rendjében való anyaság az ő istenanyaságából következik. Amikor ugyanis az isteni gondviselés akaratából anyja és táplálója lett a Megváltónak, ugyanakkor „másokat messze felülmúló, nagylelkű társa és az Úr alázatos szolgálója” is lett, „engedelmisségével, hitével, reményével és lángoló szeretetével egészen különleges módon közreműködött az Üdvözítő munkájában, hogy a lelkek természetfeletti élete helyreálljon”.[\[140\]](#) „Máriának ez az anyasága

szüntelenül tart a kegyelem világában... egészen addig, amíg be nem teljesül örökre mind a választottak sorsa.”[141]

23. János evangéliuma a kánai történetben Mária anyai gondoskodását a messiási tevékenység kezdeteként mutatja be. Ugyanakkor ugyanez az evangélium, egy más helyen, bemutatja ezt az anyaságot a kegyelem üdvrendjének a csúcán is, vagyis Krisztus kereszthalál-áldozatánál, ahol az Ő húsvéti misztériuma kiteljesedik. János elbeszélése rövid és tömör: „Jézus keresztje alatt ott állt anyja, anyjának nővére, Mária, aki Kleofás felesége volt, és Mária Magdolna. Amikor Jézus látta, hogy ott áll az anyja és szeretett tanítványa, így szólt anyjához: 'Asszony, nézd, a fiad!' Aztán a tanítványhoz fordult: ‚Nézd, az anyád!' Attól az órától fogva házába fogadta a tanítvány.”[142]

Ebben a történetben kétségtelenül kifejeződik a fiú gondoskodása anyjáról, akit oly mélységes fájdalommal hagy itt. Valójában ezen a gondoskodáson túl sokkal többet jelent Krisztus keresztfán hozott végrendelete. Jézus új kapcsolatot teremt anya és fiú között, melynek teljes igazságát és természetét ünnepélyesen erősíti meg. Noha Mária anyasága már korábban is átölelte az embereket, itt most világosan nyer megfogalmazást és megerősítést. Mária egyetemes, minden embert vállaló anyasága, a Megváltó húsvéti misztériumának végső kiteljesedéséből ered. Krisztus anyja, aki közvetlenül részese annak a misztériumnak, amely valamennyi embert összességében és egyénekenként is magába zár, mindnyájuknak közös és személyenkénti édesanyja. A kereszt lábánál állt János, „a szeretett tanítvány”![143] De nem egyedül. A hagyományt követve, a zsinat nem habozik Máriát „Krisztus anyjának és az emberek anyjának” nevezni. És joggal, mert: „Ádám törzsökében minden üdvözítésre váró emberrel” kapcsolatban van, „ő valóban anyja Krisztus tagjainak... mert szeretetével közreműködött, hogy hívők szülessenek az Egyházban”.[144]

Máriának ez az új anyasága, amely a hitből született, az „új” szeretet gyümölcse, amely őbenne a kereszt tövében, fiának üdvözítő szeretetében való részvételével érett be teljesen.

24. A protoevangéliumban kapott ígéret beteljesülésének közepén állunk: Ő (az asszony ivadéka) széttiporja a kígyó fejét.[145] Jézus ugyanis üdvözítő halálával legyőzte a bűn gonoszságát és a halált is annak gyökerében. Jellemző, hogy Jézus, amikor a keresztről anyjához fordul, őt „asszonynak” nevezi, és azt mondja neki: „Asszony, íme a te fiad”. Hasonlóan – ugyanezzel a szóval – szólította anyját a kánai menyegzőn is.[146] Kétkelkedhetünk-e tehát abban, hogy ez a mondat (épp a Golgotán) Mária titkának mélyéig nyúl, jelezvén *az ő egyedülálló helyét, amelyet az egész üdvrendben elfoglal?* Így tanít a zsinat Máriáról: „Az ígéretre való hosszas várakozás után övele, Sion főséges leányával telik be az idő és kezdődik meg az üdvösség új rendje, amikor öbelőle ölt magára emberi természetet az Isten Fia, hogy testi életének misztériumaival megszabadítsa az embert a bűntől”![147]

Krisztus keresztről elhangzott szavai azt jelentik, hogy annak „új” anyasága, aki őt szülte, az Egyházban és az Egyház által folytatódik, ahogyan azt Szent János szimbolikusan előadta. Ő, ki –

mint „kegyelemmel teljes” – bevezetést nyert Krisztus misztériumába, hogy anyja és így Isten Szent Szülője legyen, s ilyen módon az Egyház által megmaradjon e misztériumban mint „az asszony”, akiről először a Teremtés könyve, végül pedig János szól a Jelenések könyvében,^[148] az üdvtörténet befejezésekor. A Gondviselés örök rendelkezése szerint Mária isteni anyaságának ki kell terjednie az Egyházra, amint azt a hagyomány is megerősíti, miszerint Máriának az Egyházra kiterjedő anyasága visszfénye és folytatása az Isten Fiához tartozó anyaságának.^[149]

Már maga az az óra, amelyben az Egyház született és a világ elé lépett, megmutatja a zsinat szerint Mária folytatólagos anyaságát: „Isten úgy határozott, hogy az emberi üdvösség titkát addig nem nyilatkoztatja ki ünnepélyesen, amíg a Szentlelket ki nem árasztja, Krisztus ígérete szerint. Ezért látjuk az apostolokat pünkösd napja előtt 'egy szívvel, egy lélekkel állhatatosan imádkozni az asszonyokkal, Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel együtt'.^[150] Máriát is látjuk tehát, amint imádkozik és esdekel az ajándékért: a Szentlélekért, aki az angyali üdvözléskor már leszállt reá, mint a Magasságbeli ereje”.^[151]

Az üdvrendben, amely a Szentlélek működése által valósul meg, különös összhang van az Ige megtestesülésének és az Egyház születésének pillanata között. Az a személy, aki mindkét pillanatot egybefogja: Mária. Mária Názáret városában és Mária az utolsó vacsora termében, Jeruzsálemben. Mindkét esetben az ő tartózkodó, de mégis lényeges jelenléte mutatja meg „a Szentlélek általi születés” útját. Ő, aki Krisztus misztériumában anyaként jelenik meg – a Fiú akaratából és a Szentlélek hatására –, így van jelen az Egyház misztériumában is. Az Egyházban is folyton megtalálható anyai jelenléte, amint azt a kereszten elhangzott szavak is kifejezik.

„Asszony, íme a te fiad”...; „íme a te anyád”!

II. RÉSZ

MÁRIA A ZARÁNDOK EGYHÁZ KÖZÉPPONTJÁBAN

1. AZ EGYHÁZ MINT ISTEN NÉPE A FÖLD MINDEN NÉPÉBEN GYÖKERET VERT

25. „Az Egyház 'a világ üldöztetése és az Isten vigasztalása közepette halad zarándokútján előre',^[152] hirdeti az Úr keresztjét és halálát, amíg újra el nem jön”.^[153] „A pusztában vándorló, test szerint való Izraelt már Isten egyházának hívták;^[154] az új Izrael pedig, amely a mostani világban él, keresve a jövendő és maradandó hazát,^[155] a Krisztus Egyháza nevet viseli,^[156] hiszen Krisztus szerezte meg tulajdon vére árán,^[157] a saját Lelkével töltötte el, ellátván azt a látható és valóságos közösség szükséges eszközeivel. Isten összehívta azok gyülekezetét, akik hittel tekintenek fel Jézusra, az üdvösség szerzőjére, az egység és a béke alapjára; belőlük Egyházat alapított, hogy az látható szakramentuma legyen ennek az üdvösséget szerző egységnek az egész emberiség és minden egyes ember számára”^[158]

A II. Vatikáni Zsinat a zarándokútját járó Egyházzal beszél, és egybeveti azt az Ószövetséggel, a pusztában vándorló Izraellel. A zarándokútnak külső jellege is van, látható időben és térben, ahol

történetileg megvalósul. „A Föld minden részére szólítja hivatása, belép a történelembe, és mégis: felette áll az időknek és a népek határainak.”[\[159\]](#)

Ennek a zarándokútnak lényegi jellege mégis benső természetű. A hit általi vándorútról van ugyanis szó, „a föltámadt Úr erejében”,[\[160\]](#) zarándoklatról a Szentlélekben, aki az Egyház láthatatlan Vigasztalója:[\[161\]](#) „Az Egyházat megpróbáltatásokon és bajokon keresztül vezetik útjai, de fölkészíti rájuk az Isten erős kegyelme... hogy el ne fogyatkozzék... szüntelenül megújítsa magát a Szentlélek ösztönzései szerint, míg a kereszt útján el nem jut a világosságra, mely alkonyt nem ismer”.[\[162\]](#)

Az Egyháznak ezen a téren és időn átvezető zarándokútján, sőt még inkább a lelkek történetében, jelen van Mária, mint „aki boldog, mert hitt”, mint aki „a hit zarándokútját végigjárta”, miközben ő maga úgy részesült Krisztus misztériumában, mint az emberek közül senki. A zsinat így folytatja: „Mária ugyanis olyan benső helyet foglal el az üdvösség történetében, hogy valamiképp egyesíti és visszatükrözi magában a hit legfőbb titkait”.[\[163\]](#) Ő minden hívő előtt olyan, mint egy tükör, amelyben „Isten nagy tettei”[\[164\]](#) a legmélyebb és legtisztább módon tükröződnek vissza.

26. Az Egyház, amelyet Krisztus az apostolokra épített, pünkösdkor ébredt tudatára Isten nagy tetteinek, amikor az utolsó vacsora termében összegyűlve „mindannyiukat eltöltötte a Szentlélek, és különböző nyelveken kezdtek beszélni, úgy, ahogy a Lélek szólásra indította őket.”[\[165\]](#) Ebben a pillanatban indult el az Egyház a hitnek azon az útján, mely emberek és népek történetén átvezető zarándokút. Tudjuk, hogy ennek az útnak a kezdeténél jelen van Mária, ott látjuk őt az apostolok között, az utolsó vacsora termében, „amint imádkozik és esdekel az ajándékért: a Szentlélekért”.[\[166\]](#)

Ám az ő hitbéli útja bizonyos értelemben hosszabb volt. A Szentlélek már leszállt reá, kinek ő az angyali üdvözletkor hűséges jegyese lett, mert az igaz Isten örök szavát elfogadta, „értelmével és akaratával teljesen meghódolt a kinyilatkoztató Isten előtt”,[\[167\]](#) és ezért válaszolta az angyalnak: „Íme, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.” Máriának – kit az utolsó vacsora termében imádkozva látunk – a hitbéli útja hosszabb, mint az ott egybegyűlteké: Mária „előttük” halad és „megelőzi” őket[\[168\]](#) A jeruzsálemi pünkösöd nemcsak a kereszthalállal készítettetett elő, hanem már az angyali üdvözlet által is. Az utolsó vacsora termében egymásba torkollik Mária és az Egyház hitének útja. Milyen módon?

Azok között, akik az utolsó vacsora termében állhatatosan imádkoztak és felkészültek arra, hogy „az egész világra” elmenjenek a Szentlélek vétele után, voltak egyesek, akiket Jézus maga hívott, amikor Izraelben megkezdte működését. Tizenegyet közülük apostolokká rendelt, és nekik adta át azt a küldetést, amelyet magától az Atyától kapott: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket”.[\[169\]](#) Negyven nappal később, az Atyához való visszatérése előtt, hozzáfűzte: „amikor leszáll rátok a Szentlélek, erő tölt el benneteket és tanúim lesztek... egész a föld végső határáig”.[\[170\]](#) Az apostoloknak ez a küldetése akkor kezdődött, amikor Jeruzsálemben az utolsó vacsora terméből kiléptek. Megszületett az Egyház, és növekedni kezdett azáltal, hogy Péter és a

többi apostol tanúbizonyságot tett a megfeszített és föltámadt Krisztusról.[171]

Mária nem kapta meg közvetlenül ezt az apostoli küldetést, nem volt azok között, kiket Jézus megbízott, hogy az egész világra elmenve, minden embert tanítványává tegyenek.[172] De ott volt a teremben, ahol az apostolok arra készültek, hogy átvegyék a Szentléleknek, az igazság lelkének ezt a küldetését. Ő ott volt velük. Állhatatos volt közöttük az imában mint „Jézus anyja”, [173] azaz, mint a megfeszített és föltámadt Krisztus anyja. Az első kis közösség, melynek tagjai hittel tekintenek fel „Jézusra, az üdvösség szerzőjére”, [174] tudta, hogy Jézus Mária fia volt és Mária Jézus anyja, és hogy ő Fogantatásának és születésének első percétől fogva Jézus misztériumának különleges tanúja volt, tanúja annak a titoknak, amely szemek előtt a kereszten vált ismeretessé és a föltámadásban nyert megerősítést. Az Egyház tehát kezdettől fogva Jézus által nézett Máriára, mint ahogyan Mária által Jézusra. Ő volt az Egyház számára akkor (s azóta is) Jézus gyermekségének, názáreti rejtett életének egyedüli tanúja, hiszen „mindent emlékezetébe vésett, amit mondtak, és szívében gyakran elgondolkodott rajtuk”. [175]

Abban az időben és mindenkor az Egyház úgy tekintette Máriát, mint „aki boldog, mert hitt”: elsőként hitt. A hírüladás és fogantatás percétől, a betlehemi istállóban való születés órájától kezdve Mária lépésről lépésre követte Jézust a hit anyai zarándokútján. Évről évre követte őt názáreti rejtett életében, sőt még akkor is követte, amikor külsőleg elváltak, mert Jézus Izraelben kezdett „működni és tanítani”; [176] követte őt egészen a Golgotán történt tragikus eseményekig. Akkor azonban, amikor Mária az Egyház kezdetekor az apostolokkal a jeruzsálemi utolsó vacsora termében tartózkodott, megerősödött a hite, amely az angyali üdvözlés szavaiból született. Az angyal akkor azt mondta neki: „Gyermekeket fogansz, fiút szülsz, és Jézusnak fogod nevezni. Fiaid nagy lesz és... uralkodni fog Jákob házán örökké, s országának nem lesz vége”. A kálváriai események ezt az ígéretet homályba vonták, de Mária hite a keresztnél sem aludt ki. Ő ott is az volt (miként Ábrahám), aki „a remény ellenére is reménykedve hitt”. [177] És íme a föltámadás után a remény levette a fátyolt, megmutatta igaz arcát, és az *ígéret*ek kezdtek valóra válni. Jézus, mielőtt visszatért volna az Atyához, ezt mondta apostolainak: „Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket... s én veletek vagyok mindennap a világ végéig”. [178] Így beszélt az, aki föltámadásával bizonyította a halál feletti győzelmét, mint annak az országnak uralkodója, amelynek az angyal ígérete szerint „nem lesz vége”.

27. Már az Egyház születésekor és a hit zarándokútján, amely Jeruzsálemből pünkösdkor indult el, Mária egy volt azokkal, kik az „új Izrael” magját alkották. Ő úgy volt közöttük, mint Krisztus misztériumának rendkívüli tanúja. Az Egyház vele együtt kitartott az imádságban és „az emberré lett Ige világosságában szemléli őt.” És ennek mindig így kell lennie. Amikor ugyanis az Egyház „tisztelettudó lélekkel hatol beljebb a megtestesülés mélységes titkába”, mély tisztelettel és kegyelettel tekint Krisztus Anyjára. [179] Mária elválaszthatatlan Krisztus misztériumától, és így kezdettől elválaszthatatlanul hozzátartozik az Egyház misztériumához is, annak születésétől fogva. Ahhoz tehát, ami az Egyház alapját kezdetben adta, és mindahhoz, amivé az Egyháznak válnia kell, örökké, nemzedékről nemzedékre a föld minden népei között, hozzátartozik az, „aki hitt annak a beteljesedésében, amit az Úr mondott neki”. [180] Mária hite, amely Isten és az emberek

új és örök szövetségének kezdetét jelzi Jézus Krisztusban, ez a hősi hit mintegy megelőzi az Egyház apostoli tanúságát és megmarad az Egyház szívében, elrejtve mint Isten kinyilatkoztatásának különleges öröksége. Mindazok, akik nemzedékről nemzedékre elfogadják az Egyház apostoli tanúságát, részesülnek ebből a titokteljes örökségből, mint ahogy bizonyos mértékben részesülnek Mária hitében is.

Máriára a pünkösdi események során is érvényes marad Erzsébet kijelentése: „boldog, aki hitt”; ezek a szavak követik őt minden időközön keresztül mindenhová, ahol az Egyház apostoli tanúságtétele által Krisztus üdvözítő titka ismeretessé válik. Így teljesedik be a Magnificat ígérete: „Lám, mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék, mert nagy dolgot művelt velem a Hatalmas és szent az ő neve”.^[181] Krisztus misztériumának ismeretét követi az ő anyjának ünneplése, az Istenszülőnek kijáró különleges tisztelettel. Ebbe a tiszteletbe mindig beleszövődik Mária hitének dicsérete, mert a názáreti szűz Erzsébet szavai szerint e hit által lett boldog. A különböző népek és nemzetek közül azok, akik a földön nemzedékeken át hittel fogadják Krisztusnak, a megtestesült Igének, az Üdvözítőnek titkát, nemcsak hogy tisztelettel fordulnak Máriához és bizalommal járulnak hozzá mint anyához, hanem az ő hitéből erőt is merítenek saját hitükhöz. És pontosan ez az élő részesedés Mária hitében teszi őt jelenvalóvá az Egyháznak, mint Isten új népének zarándokútján, az egész földkerekségen.

28. A zsinat ezért hozzáfűzi: „Mária ugyanis olyan benső helyet foglal el az üdvösség történetében..., hogy az ő dicsérete és tisztelete hatékonyan hívja Fiához, Fiának áldozatához és az Atya szeretetéhez a hívőket”.^[182] Ezért bizonyos értelemben Mária hite, az apostoli Egyház tanúsága szerint, szüntelenül Isten vándorló népének hite: személyeké és közösségké, csoportoké és társaságoké, különböző társulatoké, amelyek az Egyházban adódnak. Ez olyan hit, mely értelemmel és szívvel párosul, ezt az ember csak imádsággal nyerheti el vagy szerezheti meg. Ezért az Egyház „az apostoli munkában is méltán tekint fel Krisztus szülőanyjára; Krisztus ugyanis avégett fogantatott a Szentlélektől és született a Szűztől, hogy az Egyház által a hívők szívében is megszülethessék és növekedjék”.^[183]

Ma, amikor a hit zarándokútján közeledünk a kereszténység második évezredének végéhez, az Egyház a II. Vatikáni Zsinat tanítása révén emlékezik: hogyan is látja önmagát, mint „Isten népét”, amely a „föld minden népében jelen van”; emlékezik arra az igazságra, amely szerint a hívek, bár a „földkerekségen szétszórva, a Szentlélek által közösségben vannak egymással”.^[184] Így elmondhatjuk tehát, hogy ebben az egységben megvalósult a pünkösdi misztérium. Ugyanakkor az apostolok és az Úr tanítványai a föld népei között, állhatatosan imádkoznak Máriával, Jézus anyjával együtt.^[185] Miközben nemzedékről nemzedékre „jelei” ők a nem e világból való országnak,^[186] azt is tudják, hogy ők ebben a világban ama király köré tömörülnek, akinek örökségül adatott a föld;^[187] akinek az Atyaisten „atyjának, Dávidnak trónját” adta, s aki ezért „uralkodni fog Jákob házán örökké, s országának nem lesz vége”.

Ettől kezdve, a várakozás idejében azzal a hittel, mely őt boldoggá tette az angyali üdvözlés percétől, Mária jelen van az Egyház küldetésében, jelen van az Egyház munkájában, amely az ő

Fiának országát terjeszti a világban.[188] Máriának ez a jelenléte – ma ugyanúgy, mint az Egyház egész történelme folyamán – többféle módon nyilvánul meg. Hatása is sokféleképpen mutatkozik: hit és istenfélelem által az egyes hívekben, hagyományosan a keresztény családokban, a plébániákon és a missziós közösségekben, a szerzetesrendekben, az egyházmegyékben, az egyes kegyhelyek vonzó és kisugárzó erejében, ahol nem csupán helyi csoportok, hanem egész nemzetek, sőt világrészek keresik az Úr édesanyjával való találkozást; a találkozást övele, aki boldog, mert hitt, aki első volt a hívők között, és ezért Immánuel anyja lett. Ilyen a Szentföld is Palesztinában, amely minden keresztény lelki hazája, mert szülőföldje a világ Megváltójának és anyjának. Ilyen az a sok szentély, amelyet „urbi et orbi”, Rómában és az egész világon a századok folyamán a keresztény hit emelt. Ide tartoznak azok a helyek is, ahol üzenetet kaptunk, mint Guadalupe, Lourdes, Fatima, és még sok más hely a különböző országokban, amelyek között hogyan is ne gondolnánk a hazánkban lévő Jasna Górára. Joggal szólhatunk a hit és a Mária tisztelet sajátos földrajzáról, mely felöleli mindazokat a helyeket, ahol Isten népének egyes zarándokcsoportjai keresik az Isten anyjával való találkozást, hogy annak anyai jelenléte, „aki hitt”, erősítse az ő hitüket. Mária hitében már az angyali üdvöletkor, de ismét és végérvényesen a kereszt alatt, megnyílt az emberek számára az a belső tér, melyet az örök Atya „minden lelki áldással” eltölthet: „az új és örök szövetség” tere. Ez a terület fennmaradt az Egyházban, amely Krisztusban „az egész emberiség egységének és Istennel való benső kapcsolatának szentsége”. [189]

Abban a hitben, amelyet Mária az üdvöletkor megvallott mint „az Úr szolgálóleánya”, és amelyben az egész földkerekségen Isten vándorló népe előtt jár, abban a hitben munkálkodik az Egyház szüntelenül azon, hogy „az egész emberiséget... Krisztus fősege alatt összefogja, Lelkének egységében”. [190]

2. AZ EGYHÁZ ÚTJA ÉS A KERESZTÉNYEK EGYSÉGE

29. „A Lélek Krisztus valamennyi tanítványában felkelti azt a tevékeny vágyat, hogy – a Krisztus által megállapított módon – mindnyájan békességesen, egy nyájban, egy pásztor alatt egyesüljenek.” [191] Az Egyház útját korunkban főként az ökumenizmus jellemzi; a keresztények keresik az utat, hogy helyreállítsák azt az egységet, melyet Krisztus a szenvedése előtti napon tanítványai számára kért az Atyától: „Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldöttél engem”. [192] Krisztus tanítványainak egysége ezért nagy bizonyosság, jel, mely felébreszti a világ hitét; megosztottságuk viszont botrány. [193]

Az ökumenikus mozgalom világos és széles körű tudata annak, hogy a keresztények egységét mielőbb meg kell teremteni. Katolikus részről ez legmagasabb szinten a II. Vatikáni Zsinaton nyert kifejezést: a keresztények elsősorban önmagukban, közösségeikben mélyítsék el a hit ama engedelmességét, amelynek első és legkiválóbb példája Mária. És mert ő „ezen a földön a biztos remény és vigasztalás jeleként világoskodik Isten zarándoknépe előtt”, „igen nagy örömet és vigasztalást szerez a zsinatnak, hogy az elkülönült testvérek között is vannak – különösen a

keletieknél –, akik megadják Urunk és Üdvözítőnk anyjának az őt megillető tiszteletet”.[\[194\]](#)

30. A keresztények jól tudják, hogy csak akkor érhetik el egységüket, ha ez az egység a hit egységére épül. Nem csekély különbségeket kell legyőzniük az Egyház küldetéséről és misztériumáról vagy Mária üdvrendben feladatáról szóló tanítás kérdéseiben.[\[195\]](#) A különböző dialógusok, amelyeket az Egyház a nyugati keresztény közösségekkel kezdett, mindig ugyanannak az üdvrendi misztériumnak erre a két szét nem választható részére koncentráltak.[\[196\]](#) Ha ugyanis az isteni Ige megtestesülésének titka az istenanyaság titkába ad bepillantást, és ha az Úr Anyjáról való elmélkedés a megtestesülés titkának mélyebb megértéséhez vezet, akkor ugyanezt elmondhatjuk az Egyházzal és Máriának az üdvrendben betöltött szerepéről is. Amikor a keresztények mindkettőnek mélyebb megértésére törekszenek, és egyiket a másikkal akarják megvilágítani, akkor azt teszik – anyjuk tanácsára –, amit Jézus mondott nekik.[\[197\]](#) Akkor együttesen tudnak előrehaladni „a hit ama zarándokútján”, amelynek maradandó példaképe maga Mária. Ennek az útnak kell elvezetnie őket arra az egységre, amelyet mindannyiuk Ura óhajt, és amelyre forrón áhítoznak azok, akik figyelemmel hallgatják, hogy „mit mond a Lélek az egyházaknak”.[\[198\]](#)

Ugyanakkor jó előjelnek tekinthető, hogy ezek az egyházak és egyházi közösségek a keresztény hit alapvető dolgaiban, azokban is, amelyek Szűz Máriára vonatkoznak, egyetértenek a katolikus Egyházzal. Elismerik őt Urunk édesanyjának és meg vannak győződve arról, hogy ez hozzátartozik Krisztusba vetett hitünkhöz, ki valóságos Isten és valóságos ember. Úgy tekintenek Máriára, mint aki a kereszt alatt fiává fogadta a szeretett tanítványt, és az viszont, anyjává fogadta őt.

Akkor tehát miért nem nézünk reá valamennyien mint közös anyánkra, ki Isten családjának egységéért imádkozik, ki előttünk jár, ama tanúk hosszú sorának élén, akik hisznek az egy Úrban, Isten Fiában, aki a Szentlélek által az ő szűzi méhében fogantatott?

31. Másrészt hangsúlyozni szeretnénk, milyen mélyen kapcsolódik szeretetben és tiszteletben az istenszülőhöz, a Theotokoszhoz a katolikus Egyház, az Ortodox egyház és az ősi keleti egyházak. A „Keleten tartott egyetemes zsinatokon nemcsak megfogalmazták keresztény hitünk alapdogmáit a Szentháromságról és a Szűz Máriától megtestesült isteni Igéről”,[\[199\]](#) hanem „liturgiájukban a keletiek szebbnél szebb himnuszokkal magasztalják a mindenkor Szűz Máriát, a szentséges Istenszülőt”.[\[200\]](#)

Ezeknek az egyházaknak a testvérei nehéz időköt éltek át, de történelmük mindig át volt hatva a keresztény életmód iránti vágygal és az apostoli eredet tudatával, akkor is, ha gyakran véres üldözést szenvedtek. Életük az Úrhoz való hűség története, a hit valóságos zarándokútja időben és térben, miközben határtalan bizalommal tekintettek az Úr anyjára, énekekkel ünnepelték és imáikban szüntelenül kérték segítségét. Keresztény mivoltuk nehéz óráiban, „az ő oltalma alá futnak könyörgésükkel”,[\[201\]](#) mert tudatában vannak az ő hathatós segítségének. Azok az egyházak, amelyek vallják az efezusi zsinat tanítását, a szüzet „Isten valóságos anyjának”

nevezik, „mert a mi Urunk Jézus Krisztus minden idők előtt isteni mivoltában az Atyától öröktől fogva születik, az idők teljességében értünk és a mi üdvösségünkért embersége szerint Szűz Máriától, Isten anyjától született”.^[202]

A görög egyházatyák és a bizánci hagyomány, miközben a Szüzet a megtestesült Ige fényében szemlélik, megkísérelnek behatolni abba a mélységbe, amely Máriát, Isten anyját Krisztushoz és az Egyházhoz fűzi. A Szűz örökre jelen van az üdvösség misztériumának minden területén.

A kopt és az etiópiai hagyomány is bekapcsolódott Alexandriai Szent Cirill révén Mária titkának tiszteletébe, és a görögökkel együtt költői művekkel ünnepelték Máriát.^[203] Szír Szent Efrém, kit „a Szentlélek hárfájának” neveztek, fáradhatatlanul énekelt Máriáról; a szír egyház hagyományában ennek most is megtalálhatók a nyomai. Nareki Szent Gergely, az örmények kiválósága a Theotokoszról szóló dicsőítő énekében nagy költői felkészültséggel, különböző szempontok szerint énekli meg és magasztalja a megtestesülés titkát. Mindegyik szempont alkalmat ad neki, hogy dicsőítse Szűz Máriának, az emberré lett Ige anyjának rendkívüli érdemeit, és hogy énekeljen csodálatos szépségéről.

Ezért nem kell csodálkoznunk azon, hogy Máriának az ősi keleti egyházak kultuszában kimagasló helye van, igen sok ünneppel és gazdag himnuszköltészettel.

32. A bizánci liturgia zsolozsmájának minden imaórájához hozzákapcsolódik a Fiú dicsőítésével együtt annak dicsőítése is, aki a Fiú által a Szentlélekben felvétel az Atyához. Aranyszájú Szent János anaforájában, vagyis az eucharisztikus imában, az epiklészisz után folytatólagosan dicsérik Isten anyját az összegyűlt hívek: „Valóban méltó dicsérni téged Istenszülő, a boldogságost és szeplőtelenet és a mi Istenünknek anyját, ki a keruboknál tiszteltebb és a szeráfoknál hasonlíthatatlanul dicsőbb vagy, ki az Istent, az Igét sérülés nélkül szülte, téged, valóságos Istenszülő, magasztalunk”.

Ez a magasztalás, amely minden eucharisztikus liturgiában Máriához emel, formálta a hívekben a hitet, a buzgóságot és az imaéletet. Századok folyamán áthatotta egész lelki életüket és felszította bennük az „Isten szent szülője” iránti kiemelkedő tiszteletet.

33. Az idén ünnepeljük a II. niceai zsinat 1200. évfordulóját. Ezen a zsinaton véglegesen döntöttek és határoztak a vallásos képek tiszteletéről. Az atyák tanítása és az egyetemes Egyház hagyománya szerint: a szent kereszttel együtt Isten anyjának, az angyaloknak és a szenteknek a képe is elhelyezhető a templomokban, valamint a házakban és az utak mentén.^[204] Ez a szokás egész Keleten és Nyugaton elterjedt: Szűz Mária képe a templomokban és az otthonokban méltó helyre került. Máriát e képek úgy ábrázolják, mint Isten trónját, ki az ölében tartja és az embereknek ajándékozta az Urat (Theotokosz), vagy úgy, mint utat, amely Krisztushoz vezetésre mutat (Hodegitria), vagy mint imádkozót, közbenjárót, és mint Isten jelenlétének jelét, mely elkíséri a híveket zarándokútjukon, míg el nem érkezik az Úr napja (Deészisz), vagy mint oltalmazót, ki palástját kiterjeszti a népekre (Pokrov), vagy mint irgalmas és együttérző szüzet

(Eleúszta). Szokás szerint karján a kis Jézussal ábrázolják: a fiához való viszony dicsőítést szerez az anyának. Olykor szeretettel öleli át fiát (Glikofilúszta); olykor komolyan és elmélyedve adja át magát annak, aki a történelem Ura.[205]

Meg kell emlékeznünk a vlagyimiri Miasszonyunk-ikonról is, amely a hit útján elkísérte az ősi Oroszország népeit. Közeledik az ezredik évfordulója annak, hogy e nemes föld népe a keresztény hitre tért. Ez a föld az egyszerű emberek földje, a bölcséké és a szenteké. Ma is sokféle Mária-ikont tisztelnek Ukrajnában, Fehér-Oroszországban és Oroszországban. Ezek a képek azoknak az egyszerű embereknek a hitét és imádságos lelkületét bizonyítják, akik igénylik Isten anyjának oltalmazó jelenlétét. Ezek a képeken úgy ragyog fel a Szűz, mint az isteni szépség tükörképe, mint a bölcsesség otthona, az imádkozó emberek előképe, mint az elmélkedés mintája, a dicsőség képe: azé, aki földi élete óta egy olyan lelki titok tudója, amely az emberi gondolkodás számára megközelíthetetlen, és amely hite által még mélyebb felismerésre tett szert. Emlékezünk továbbá a Szent Szűz ikonjára, amely az utolsó vacsora termében az apostolokkal együtt imádkozva és a Szentlélekre várakozva ábrázolja őt. Nem lehetne ő a remény jele mindazok számára, akik testvéri dialógusban akarják elmélyíteni hitbéli engedelmességüket?

34. A magasztalásnak az Egyház hagyományában összegyűjthető eme sok formája és gazdagsága hozzásegíthetne minket ahhoz, hogy az Egyház ismét „mindkét tüdejével” lélegezzék: Kelettel és Nyugattal együtt. Amint már többször hangsúlyoztuk, ez az egység ma szükségesebb lenne, mint valaha. Ez volna az igazi segítség, amely elősegíthetné a már folyamatban lévő dialógust a katolikus Egyház és a többi egyház, valamint egyházi közösség között.[206] Ez volna a zarándokló egyház számára az az út, amelyen tökéletesebben élhetné és énekelhetné a Magnificatot.

3. A ZARÁNDOKEGYHÁZ MAGNIFICATJA

35. Az Egyház tehát zarándokútjának jelenlegi szakaszán azon fáradozik, hogy megtalálja azok egységét, akik hittel vallják Krisztust. Így akarja megmutatni Ura iránti engedelmességét, aki szenvedése előtt ezért az egységért imádkozott. Eközben az Egyház „zarándokútján haladva... az Úr keresztjét és halálát hirdeti, amíg ő el nem jön”. [207] „Az Egyházat megpróbáltatásokon és bajokon keresztül vezetik útjai, de fölkészíti rájuk az Isten erős kegyelme; ezt az Úr ígérte meg neki, hogy a test gyöngesége miatt el ne pártoljon a tökéletes hűségtől, megmaradjon Ura méltó menyasszonyának, és szüntelenül megújítsa magát a Szentlélek ösztönzései szerint, amíg a kereszt útján el nem jut az alkonyt nem ismerő világosságra.” [208]

A Szűzanya mindig jelen van Isten népének a hit világosságához vezető útján. Ezt páratlan módon fejezi ki a Magnificat, amely Mária hitének mélységéből fakadt, amikor Erzsébetet meglátogatta; az Egyház szívében folytonosan visszhangzik századokon át. Ezt igazolja, hogy a vecsernye liturgiájában naponta ismétlődik, miként sok más személyes vagy közösségi ima alkalmával is.

„Lelkem magasztalja az Urat
és szívem ujjong megváltó Istenemben,
mert rátekintett alázatos szolgálójára.
Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék,
mert nagyot tett velem a Hatalmas és Szent az ő neve.
Irgalma nemzedékről nemzedékre az istenfélőkkel marad.
Karja bizonyosságot tett hatalmáról:
szétszórta a szívükben gőgösöket,
letaszította trónjukról a hatalmasokat,
az alázatosakat pedig fölemelte.
Az éhezőket jóllakatta, de a gazdagokat üres kézzel küldte el.
Gondjába vette gyermekét, Izraelt, megemlékezve irgalmáról,
amelyet atyáinknak, Ábrahámnak és utódainak örökre megígért.”[\[209\]](#)

36. Amikor Erzsébet üdvözölte fiatal rokonát, aki Názáretből jött hozzá, Mária a Magnificattal válaszolt. Erzsébet üdvözlésében már előbb „áldottnak” mondta Máriát méhének gyümölcséért és „boldognak” hitéért.[\[210\]](#) Mindkét áldó köszöntés közvetlenül az angyali üdvözlés pillanatára vonatkozott. Most ennél a látogatásnál azonban, amikor Erzsébet köszöntése erre a mindent felülmúló pillanatra utal, Mária hite új formában tudatosul, és ennek új kifejezést is ad. Ami az angyali üdvözlés pillanatában mint „a hit engedelmessége” a mélyben lappangott csak, most a Lélek éltető lángjaként ragyogó fényben tör elő. Máriának Erzsébet háza küszöbén elhangzott szavai a hallott kinyilatkoztatásra felelnek. Ez hitének sugalmazott vallomása. Mária hitből fakadó, költői formában fejezi ki és adja át önmagát Istennek. Ezek a fenséges szavak, amelyek oly egyszerűek, de teljes egészükben Izrael népének szent szövegeiből valók, kifejezik Mária személyes átélését és szívének ujjongását. Bennük felcsillan Isten misztériumának egy sugara, kimondhatatlan szentségének ragyogása, az örök szeretet, amely mint legnagyobb ajándék lépett be az emberiség történetébe.

Mária elsőként részesült Isten ezen kinyilatkoztatásában és elsőként eme új „önközlésében”. Ezért kiált fel így: „nagyot tett velem a Hatalmas, és Szent az ő neve”. Így nyilvánul meg lelkének öröme, mely nehezen foglalható szavakba: „szívem ujjong megváltó Istenemben”. Mert „az Istenről és az ember üdvösségéről így kinyilatkoztatott mélységes igazság Krisztusban ragyog fel szemünk előtt. Ő az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljessége”.[\[211\]](#) Lélekben megindulva és csodálkozva Mária elismeri, hogy Krisztus teljességének mélységéig jutott. Tudja, hogy benne teljesül az ígélet, amit Isten az atyáknak, mindenekelőtt „Ábrahámnak és utódainak örökre megígért”:[\[212\]](#) tehát őbenne, mint Krisztus anyjában összponosul az üdvösség tervének egésze, amelyben „nemzedékről nemzedékre” kitűnik az, aki mint a Szövetség Istene „megemlékezett irgalmasságáról”.[\[213\]](#)

37. Az Egyház, amely földi útját kezdettől fogva Mária útjához kapcsolta, az ő nyomában járva egyre ismételteti a Magnificat szavait. A Szent Szűznek – az angyali üdvözlés és Erzsébet látogatásakor megnyilvánult – hitéből meríti a Szövetség Istenének azt az igazságát, hogy Ő

mindenható, „nagyot cselekedett” az emberrel, és hogy „szent az Ő neve”. Felismeri, hogy gyökeresen legyőzött a bűn, amelyet a földi történelem hajnalán a férfi és a nő követett el hitetlenségével és „kishitűségével”. A „gyanú” ellen, amelyet „a hazugság atyja” az első nő szívében kicsíráztatott, Mária, akit a hagyomány „új Évának”^[214] vagy „az élők anyjának”,^[215] nevez, erőteljesen hirdeti a soha el nem homályosítható igazságot Istenről, aki szent és mindenható, aki kezdettől fogva minden jó adomány forrása, aki „nagy dolgot cselekedett”. A teremtő Isten adott létet minden dolognak. Amikor embert teremtett, az összes teremtményekkel szemben megajándékozta őt saját képmásának és hasonlóságának méltóságával. És az ember bűne ellenére sem változtatta meg ajándékozó szándékát, hanem önmagát ajándékozta nekünk Fiában, mert „úgy szerette... a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda”.^[216] Mária ennek a csodálatos igazságnak az első tanúja. Ez az igazság kezdett teljesedni abban, amit Fia „tett és tanított”^[217] és ami végérvényesen az ő kereszthalálában és föltámadásában valósult meg.

Az Egyház, amely „megpróbáltatásokban és szorongatásokban” is szüntelenül ismételteti Máriával a Magnificatot, erőt merít ebből a rendkívüli és egyszeri igazságból, Istennek eme igazságával akarván megvilágítani az ember földi életének nehéz és bonyolult utait. Az Egyház útja tehát, amikor a második keresztény évezred végéhez közeledik, magával hozza küldetése teljesítésének új feladatát. Az Egyház, amely azt követi, aki önmagárólmondta: „(Isten) elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek”,^[218] nemzedékek során át arra törekedett és most is arra törekszik, hogy ezt a küldetést megvalósítsa.

Az Egyház szeretetét, amely elsősorban a szegényeknek szól, csodálatosan fogalmazza meg Mária Magnificatja. A szövetség Istene, akiről a názáreti Szűz szívének ösztönzésére oly csodálatosan énekelt, ugyanaz, aki „letaszította trónjukról a hatalmasokat, az alázatosakat pedig fölemelte”, aki „az éhezőket jóllakatta, de a gazdagokat üres kézzel küldte el”, aki „szétszórta a szívükben gőgösöket” és akinek irgalma „az istenfélőkkel marad”. Máriát mélyen áthatja „Jahve szegényeinek” lelkülete, akik a zsoltáros szerint minden reményüket Istenbe helyezve Tőle várják üdvösségüket.^[219] Ő valójában a megváltás misztériumát hirdeti, a „szegények Messiásának” eljövetelét.^[220] Mária szívéből és hitének mélységéből, amely a Magnificatban jut kifejezésre, az Egyház egyre jobban megújítja önmagában azt a felismerést, hogy a megváltó Istenről szóló igazság elválaszthatatlan attól az Istentől, aki minden gazdagság forrása, akinek szeretete elsősorban a szegényekre és alázatosakra irányul, amelyet a Magnificat megénekel, majd Jézus szavaiban és cselekedeteiben meg is valósít.

Az Egyház tudatában van annak – és korunk különös módon megszilárdítja ebben –, hogy a Magnificat e két elemét nemcsak hogy nem lehet szétválasztani, hanem gondosan meg kell védeni, hangsúlyozván az élő Isten ama szavainak fontosságát, amelyek a „szegényekről” és a „szegények védelméről” szólnak. Itt olyan témákról és problémákról van szó, amelyek szoros összefüggésben vannak a szabadság és a felszabadítás keresztény értelmezésével. „Mária teljes alázatossággal Istenhez kapcsolódva, hitének minden lendületével feléje fordulva, Fiával együtt a legtökéletesebb példaképe az emberiség és az egész világmindenség szabadságának és felszabadulásának. Az Egyháznak Máriára, anyjára és példaképére kell néznie, hogy küldetését

annak teljes terjedelmében megérthesse.”.[221]

III. RÉSZ

MÁRIA ANYAI KÖZBENJÁRÁSA

1. MÁRIA, AZ ÚR SZOLGÁLÓJA

38. Az Egyház tudja és Szent Pállal együtt tanítja, hogy csak egy közbenjárónk van: „Hiszen egy az Isten, s egy a közvetítő Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért”.[222] „Mária anyai feladata az emberekre vonatkozóan semmiképp sem homályosítja el, nem is csökkenti Krisztusnak ezt az egyetlen közvetítő szerepét, hanem éppen az erejét mutatja meg”.[223] Mária feladata tehát: közvetítés Krisztusban.

Az Egyház tudja és tanítja, hogy „a Boldogságos Szűz minden hatása az emberekre az üdvösség rendjében... isteni tetszésből ered és Krisztus túláradó érdemeiből fakad; Krisztus közvetítői szerepén alapul, teljesen tőle függ és minden hatékonyságát belőle meríti; a hívőknek Krisztussal való egyesülését pedig egyáltalán nem akadályozza, hanem éppen előmozdítja”.[224] Ez az üdvös befolyás a Szentlélekből árad, aki ugyanúgy sugározza folyamatos gondoskodását Fiának testvéreire, amilyen módon beárnyékozta és Isten anyjává tette Szűz Máriát.

Mária közbenjárása szorosan összefügg anyaságával, kifejezetten anyai jellegű, és ez megkülönbözteti minden más teremtmény közbenjárásától, amelyek különböző módon ugyan, de mindig „alárendelt módon” részesednek Krisztus egyedüli közvetítésében; így Mária közbenjárása is részesedés.[225] „Teremtményt ugyanis sohasem lehet egy sorba helyezni a megtestesült Igével és Megváltóval”, ugyanakkor „a Megváltó egyedülálló közvetítői tevékenysége sem rekeszti ki, hanem éppen serkenti a teremtményekben az egy forrásból eredő változatos együttműködést”. Így „árad szét valójában Isten egyetlen jósága a teremtményekben”.[226]

A II. Vatikáni Zsinat azt tanítja Mária közbenjáró szerepéről, hogy az részesedés abból az egyetlen forrásból, amely magának Krisztusnak a közbenjárása. Így olvassuk a dokumentumban: „Szűz Mária betölt ilyen alárendelt feladatot, ezt az Egyház meggyőződéssel vallja, ennek gyümölcsét szüntelenül élvezzi, és a hívők lelkére köti, hogy ennek az anyai oltalomnak támogatását felhasználva bensőségebben ragaszkodjanak a Közvetítőhöz és Üdvözítőhöz”.[227] Ez a feladat egyedülálló és rendkívüli. Az Istenanyaságból ered, s ezt megérteni és az életbe átültetni csak hitből lehet, mert teljes egészében ezen az anyaságon alapul. Mária isteni kiválasztás révén az Atyával egylényegű Fiú evilági anyja és „nagylelkű társa” a megváltás művében, ezért „anyánk a kegyelem rendjében”.[228] Ez a feladata indokolja valójában az ő jelenlétét Krisztus üdvözítő misztériumában és az Egyházban.

39. Ebből a szempontból ismét meg kell vizsgálnunk az üdvtörténet alapvető eseményét, mégpedig az Ige megtestesülését az angyali üdvözetkor. Mária, az isteni hírnök szavában felismerte a Magasságos akarátát, hatalmának alávetve magát jelentőségteljesen szólal meg: „Az

Úr szolgálója vagyok, teljesedjenek hát be rajtam szavaid”. [229] Az „Isten és ember” közötti egyetlen közvetítő Jézus Krisztus, és ennek első engedelmes elfogadója: a názáreti Szűz, aki vállalja az anyaságot. Mária elfogadja Isten reá vonatkozó választását, hogy a Szentlélek által Isten Fiának anyja legyen. Állíthatjuk, hogy *beleegyezése az anyaságba* abból következik, *hogy szüzességében teljesen átadta magát Istennek*. Mária elfogadta a kiválasztást, hogy Isten Fiának anyja legyen, mert jegyesi szeretet vezette, amely képes egy emberi személyt teljesen Istennek szentelni. Ennek a szeretetnek erejében Mária, szüzességben élve, mindig és mindenben „Istennek szentelt” akart lenni. Ezek a szavak: „az Úr szolgálója vagyok”, azt fejezik ki, hogy ő kezdettől fogva elfogadta és tudatában volt saját anyaságának, amely személyének teljes átadását jelentette Isten üdvözítő tervének szolgálatára. És fia, Jézus Krisztus életében oly módon teljesítette anyai részvételét, ahogyan az megfelelt szűzi hivatásának.

Mária anyasága, amely teljesen át van hatva „az Úr szolgálója” jegyesi lelkiületével, elsődleges és alapvető oka annak a közbenjárásnak, amelyet az Egyház meggyőződéssel vall és hirdet, [230] és amelyet állandóan a hívek szívére köt, mert nagy reményt fűz hozzá. Hiszen meg kell fontolnunk, hogy először az Isten, az Örök Atya *bízta magát a Názáreti Szűzre*, amikor a megtestesülés titkában saját Fiát ajándékozta neki. Ez a kiválasztás, amely Máriát a legfőbb feladatra és az Isten anyjának méltóságára emelte, a létrendben az Ige személyében való két természet egyesülésének igazságára vonatkozik (*unio hypostatica*). Ez az az alapvető valóság, amitől Mária Isten Fiának anyja, s amiért kezdettől fogva teljes nyitottsággal tárul ki Krisztus személye, minden tevékenysége és egész küldetése előtt. „Az Úr szolgálója vagyok” – ezek a szavak tanúsítják Mária lelki nyitottságát, amely tökéletesen egybekapcsolja azt a szeretetet amely a szüzesség sajátja és azt, amely az anyaságra jellemző. Máriában ez a két szeretet összefonódik és átszövi egymást.

Ezért Mária nemcsak az Emberfiának „dajkáló anyja”, hanem a Messiásnak és Megváltónak „másokat messze felülmúló társa is”. [231] Ő –amint már mondtuk –, a hit zarándokútján elől járva, a kereszt tövéig jutott, de úgy, hogy a Megváltó küldetésében, tetteiben és szenvedésében egyben anyai közreműködése is megvalósult. Azon az úton, amelyen közreműködött Fiának, a Megváltónak tetteiben, az ő anyasága egyedülálló módon átalakult, amennyiben napról napra egyre inkább eltöltötte őt „a lángoló szeretet” azok iránt, akiknek Krisztus küldetése szólt. Eme „lángoló szeretet” által, amely „a lelkek természetfeletti életének helyreállítására” irányul, [232] Mária egészen egyedülálló módon, személyesen lépett be abba az „Isten és ember” közötti közvetítésbe, amely az ember Krisztus Jézus közvetítése. Mivel Mária ennek az egyedüli közbenjárásnak a természetfeletti hatását elsőként önmagában tapasztalta meg – hiszen már az üdvözléskor „kegyelemmel teljes”-nek nevezte őt az angyal –, ezért állíthatjuk, hogy a kegyelem és a természetfölötti élet e teljessége különös módon készítette fel őt arra, hogy együttműködjék Krisztussal, az emberi üdvösség egyedüli közvetítőjével. Ez az együttműködés nem más, mint Krisztus közbenjárásának alárendelt közbenjárás.

Máriánál sajátos és kivételes közbenjárásról van szó, amely az ő „kegyelem teljességén” alapul, mely „az Úr szolgálójának” föltétlen készségét jelenti. Máriának erre a belső engedelmisségére

Jézus Krisztus azzal válaszolt, hogy egyre jobban fölkészítette őt: legyen az emberek „anyja a kegyelem rendjében”. Erre utalnak, legalább is közvetett módon, a szinoptikusok egyes adatai,[233] de leginkább Szent János evangéliumának részletei,[234] amelyeket már az előbbieken is kiemeltünk. Jézus Máriához és Jánoshoz intézett szavai a kereszten e tekintetben nagyon tanulságosak.

40. A föltámadás és a mennybemenetel után, amikor Mária a pünkösdöt várva az apostolokkal belépett az utolsó vacsora termébe, mint a megdicsőült Úr édesanyja volt velük. Nemcsak úgy volt jelen, mint aki „a hit zarándokútját végigjárta” és a fiával való egységet „hűségesen megtartotta a kereszttig”, hanem úgy is, mint „az Úr szolgálója”, akit fia, mint Édesanyját hagyott a születendő Egyházra: „Íme, a te anyád”. Így különleges kapcsolat szövődött eme Édesanya és az Egyház között. Hiszen a születendő Egyház az ő Fia kereszttjének és föltámadásának a gyümölcse. Máriának, aki kezdettől fogva fenntartás nélkül Fia személyének és művének rendelkezésére állt, ugyanezt az anyai odaadást kellett nyújtania az Egyház számára is, elejétől fogva. Fia távozása után Mária anyasága mint anyai közvetítés továbbra is fennmarad az Egyházban: minden gyermekéért közbenjárva, anyai tevékenységével közreműködik Fiának, a világ Megváltójának üdvöt hozó tevékenységében. Joggal tanítja a zsinat: „Máriának ez az anyasága szüntelenül tart a kegyelem rendjében..., amíg be nem teljesül örökre, mind a választottak sorsa”. [235] Mivel a megváltás műve minden emberre vonatkozik, az „Úr szolgálójának” anyai közbenjárása, fia megváltói halálával egyetemes távlatot nyert. Ilyen módon nyilvánul meg „Isten és ember” között Krisztus egyetlen és egyetemes, hatékony közbenjárása. Mária közreműködése, bár jellegénél fogva „alárendelt”, részesül a Megváltónak, az egyetlen közbenjárónak egyetemes közbenjárásában. Erre utal világosan a zsinat a fentebb idézett szavakkal.

„Mennybevitele után sem szűnik meg betölteni üdvösséges feladatát” – olvassuk tovább a zsinati szövegben –, „szüntelen közbenjárásával kieszközli nekünk az örök üdvösség kegyelmeit”. [236] Ezzel a közbenjáró jelleggel, amely a galileai Kánában mutatkozott meg először, folytatódik Mária közbenjárása az Egyház és a világ történetében. Azt olvassuk, hogy Mária „anyai szeretetével gondoskodik Fiának még zarándokúton lévő testvéreiről, akik sok veszedelem és baj közepette vannak, amíg el nem érkeznek a boldog hazába”. [237] Így tehát Mária anyasága – mint közbenjáró közvetítés – szakadatlanul folytatódik az Egyházban. Eme igazságba vetett hitét az Egyház pedig azzal fejezi ki, hogy Máriát „Szószólónak, Segítőnek, Oltalmazónak és Közvetítőnek” hívja. [238]

41. A Megváltó közbenjárásának alávetett közbenjárásával Mária különleges módon járul hozzá a földön eszkatologikus „valóságban” zarándokló Egyház és a mennyei szentek közösségének egységéhez, hiszen ő már „felvétetett a mennybe”. [239] A mennybevitel XII. Pius által definiált hitigazságát a II. Vatikáni Zsinat újból megerősítette, és az Egyház hitét így vallotta meg: „Végül a Szeplőtelen Szűzet – az áteredő bűnnek minden szennyétől épségben megőrzötte – földi életének végén testestül–lelkestül felvette Isten a mennyei dicsőségbe. Felmagasztalta, a mindenség királynéjává tette őt az Úr, hogy tökéletesebben hasonuljon Fiához, az uralkodók Urához, [240] a bűn és a halál legyőzőjéhez”. [241] Ezzel a tanítással XII. Pius a hagyományt

követte, amely akár a Keleti, akár a Nyugati Egyház történetében sokféle formában nyert kifejezést.

A mennybevitel misztériumában végleg beteljesedett Márián Krisztusnak, a világ Megváltójának és föltámadott Urának egyedüli közbenjárása és annak minden hatása: „Krisztusban mindenki életre kel. Mindenki, amikor sorra kerül: először Krisztus, majd az ő eljövetelekor mindnyájan, akik Krisztushoz tartoznak”.^[242] A mennybevitel dogmájában kifejezésre jut az Egyház hite, miszerint Mária szoros és felbonthatatlan kötélekkel kapcsolódik Krisztushoz, vagyis, ha mint szűz és anya különös módon kapcsolódott hozzá első eljövetelekor (az első adventben), akkor állandó közreműködése által össze fog tartozni vele második eljövetelének várakozásában is, mivel „Fiának érdemeiért fenségesebb módon részesedett a megváltásban”,^[243] ezért mint a kegyelem és közbenjárás anyjának ez lesz a feladata az utolsó eljövetelkor is, amikor mindenki, aki Krisztushoz tartozik, életre kel, és „utolsó ellenségként megsemmisül a halál”.^[244]

„Sion leányának”^[245] a mennybevitellel való felmagasztalásához kapcsolódik örök dicsőségének titka is. Krisztus anyja mint „Mindeneknek Királynéja” dicsőült meg.^[246] Aki a hírüladáskor önmagát az „Úr szolgálójának” nevezte és mindvégig hűséges volt ahhoz, amit ez a név jelent, így igazolta, hogy igazi tanítványa Krisztusnak, aki küldetésének szolgáló jellegét nyomatékosan hangsúlyozta: „Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak és odaadja az életét váltságul sokakért”.^[247] Így lett Mária első azok között, akik „Krisztusnak szolgálva, alázatosan és türelmesen vezetik el testvéreiket ahhoz a királyhoz, akinek szolgálni felér az uralkodással”;^[248] így teljességgel eljutott „a királyi szabadság azon állapotába”, amely csak Krisztus tanítványainak sajátja: szolgálni fölér az uralkodással!

Krisztus „engedelmeskedett mindhalálig. Ezért Isten fölmagasztalta”,^[249] így ment be országának dicsőségébe. „Minden alá van neki vetve”, míg önmagát és minden teremtményt alá nem vet az Atyának, „hogyan legyen mindenben minden”.^[250] Mária, az Úr szolgálója részt vesz Fia uralmában.^[251] Szolgálatának dicsősége királynői felmagasztaltatásként marad meg: a mennybe való felvételével nem szűnik meg üdvösséges tevékenysége; anyai közbenjárása addig tart, „amíg be nem teljesül mind a választottak sorsa”.^[252] Így az, aki itt a „földön a keresztségig hűségben megőrizte a Fiával való közösséget”, továbbra is közösségben marad azzal, akinek már minden alá van vetve, míg ő maga önmagát és minden teremtett dolgot alá nem vet az Atyának, hogy Isten legyen mindenben minden. Így Máriát a mennybevitelkor a szentek közösségének egész valósága veszi körül, és dicsőséges Fiával való közössége egészen az ország végső teljességére irányul, amikor „Isten lesz minden mindenben”.

Mária anyai közbenjárása ezen a területen is alá van rendelve annak, aki az egyetlen közvetítő Isten és az emberek között „az idők teljességének” végleges megvalósulásáig, amikor majd minden Krisztusban egyesül.^[253]

2. MÁRIA AZ EGYHÁZ ÉS MINDEN KERESZTÉNY ÉLETÉBEN

42. A II. Vatikáni Zsinat a hagyomány alapján új megvilágításba állította Krisztus anyjának méltóságát az Egyház életében. „A Boldogságos Szűz... az istenanyaság ajándéka által, amely egységbe fűzi őt Fiával, a Megváltóval, és páratlan kegyelmi adományai révén az Egyházzal is a legszorosabb kapcsolatban van:... ősmintája az Egyháznak, a hit, a szeretet és a Krisztussal való tökéletes egység rendjében”.^[254] Amint már előzőleg láttuk, Mária kezdettől az apostolokkal maradt pünkösöd várásában és mert ő a „boldog, aki hitt”, nemzedékről nemzedékre jelen van a hitben zárándokló Egyházban, mint a remény példaképe, amely nem csalatkozik.^[255]

Mária hitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr üzent neki. Mint szűz hitte, hogy „fogant és fiút szül”, a „Szentet”, akit majd megillet a név: „az Atya Fia”, „Jézus” (Isten, aki üdvözít). Az Úr szolgálójaként teljesen hű marad fia személyéhez és küldetéséhez. Mint anya „telve hittel és engedelmisséggel... magát az *Isten Fiát* szülte a világra, mégpedig férfit nem ismerve, a Szentlélek erejéből”.^[256]

Ebből kifolyólag Máriát „joggal illeti meg az Egyházban sajátos tisztelet”; már a legősibb idők óta „Istenszülő” néven tisztelik, akinek oltalma alá futottak a hívek minden veszedelmük és ínségük idején.^[257] Ez a tisztelet teljesen egyedülálló: tartalmazza és hirdeti azt a mély összetartozást, amely Krisztus anyja és az Egyház között fennáll.^[258] Mint szűz és anya Mária az Egyház „állandó példaképe” marad. Elmondhatjuk tehát ily módon, hogy Mária mint példakép, vagy még inkább mint ősminta van jelen Krisztus misztériumában, állandóan jelen maradva így az Egyház misztériumában is. Az Egyházat is „anyának és szűznek nevezik”, és e neveknek mély bibliai és teológiai jelentőségük van.^[259]

43. Az Egyház „maga is anya lesz az Isten igéjének hívő elfogadása által”.^[260] Miként Mária, aki elsőként hitt és az angyali üdvözléskor Isten kinyilatkoztatott igéjét elfogadta és hozzá minden megpróbáltatásban hűséges maradt egészen a keresztfáig, az Egyház is úgy „lesz anyává”, amikor hűségesen elfogadva Isten szavát, „az igehirdetéssel és a keresztséggel új, halhatatlan életre szüli a Szentlélektől fogant és az Istentől született gyermekeket”.^[261] Az Egyháznak ezt az anyai tulajdonságát különösen a népek apostola hirdette, ezekkel a szavakkal: „Fiaim, újra a szülés fájdalmait szenvedem értetek, amíg Krisztus ki nem alakul bennetek!”^[262] Szent Pál álláspontja, mely kapcsolatos az emberek közt végzett apostoli szolgálataival, érdekes utalás az ősegyház anyai öntudatára. Ez az öntudat megengedte és állandóan megengedi az Egyháznak, hogy életének és küldetésének titkát ama fiú édesanyjának ragyogó példájában szemlélje, aki „elsőszülött a sok testvér között”.^[263]

Az Egyház Máriától tanulja saját anyaságát is. Megismeri hivatásának értelmét, amely lényegében kötődik szentségi természetéhez, miközben „Mária fönséges szentségét szemléli, szeretetét utánozza, és hűségesen teljesíti az Atya akaratát”.^[264] Ha az Egyház az Istennel való bensőséges egység jele és eszköze, akkor anyasága által az, mert a Szentlélektől éltetve, Krisztusban az emberiség családjának sok fiát és leányát szüli új életre. Mert amint Mária a megtestesülés titkának szolgálatában áll, úgy marad az Egyház is a fogadott fiak misztériumának szolgálatában a kegyelem által.

Ugyanakkor az Egyház, Mária példája nyomán, vőlegényéhez hűséges szűz marad: „ő is szűz, minthogy a hűség szavát, amelyet vőlegényének adott, sértetlenül és tisztán megőrzi”.^[265] Hiszen az Egyház Krisztus menyasszonya, amint az Szent Pál leveleiből^[266] és Jánosnak „a Bárány hitvese” elnevezéséből adódik.^[267] Ha az Egyház mint menyasszony „Krisztusnak adott hűségsvavát megőrzi”, akkor ebben a hűségben, még ha az apostol tanítása szerint ez a házasság képe lett is,^[268] benne van az Isten iránti teljes odaadás értéke, „a házasságról való lemondás a mennyek országáért”,^[269] vagyis az Istennek szentelt szüzesség.^[270] A0 názáreti Szűz példája szerint éppen ez a szüzesség a forrása egy különleges lelki termékenységnek: a Szentlélekben való anyaságnak.

De az Egyház – Mária példája szerint, aki „emlékezetébe véste” és „szívében elgondolkodott” mindazon, amik isteni Fiára vonatkoztak – a Krisztustól kapott hitet is őrzi, törekedvén Isten szavának megőrzésére, bölcs ítélettel kutatva annak gazdagságát, hogy minden kor minden emberének hűségesen tanúságot tegyen róla.^[271]

44. Ezen példakép tudatában találkozik az Egyház Máriával, és törekszik arra, hogy hasonló legyen hozzá: „Urának anyját követve, a Szentlélek erejével szűziesen őrzi meg a sértetlen hitet, a szilárd reményt és az őszinte szeretetet”.^[272] Mária az Egyház misztériumában jelenlévő példakép. De az Egyház misztériumához tartozik az is, hogy embereket szüljön az új és halhatatlan életre: ez az ő anyasága a Szentlélekben. Ebben Mária nem csupán előképe és ősmintája az Egyháznak, hanem sokkal több ennél. Több, mivel „anyai szeretettel működik közre” az Egyház „fiainak és leányainak életrehívásában és felnevelésében”. Mária anyasága nemcsak előkép és ősminta, hanem „közreműködés” is. Az Egyház bőségesen merít ebből a közreműködésből, vagyis ebből a rendkívüli anyai közbenjárásból, mivel Mária már itt a földön is közreműködött az Egyház fiainak és leányainak születésénél (és nevelésükben), mint annak a Fiúnak édesanyja, „akit Isten elsőszülötté tett a sok testvér között”.^[273]

„Anyai szeretettel működött közre ebben”, amint azt a II. Vatikáni Zsinat tanítja.^[274] Itt értjük meg eredeti erejükben azokat a szavakat, amelyeket Jézus a kereszten függve mondott Máriának: „Asszony, íme, a te fiad”, és Jánosnak: „Íme, a te anyád”.^[275] Ezek a szavak határozzák meg Mária helyét Krisztus tanítványainak életében. Amint már megállapítottuk, kifejezésre juttatják Máriának, mint a Megváltó anyjának új anyaságát: a lelki anyaságot, amely a Megváltó húsvéti titkának mélyéből ered. Ez anyaság a kegyelem rendjében, mert kiesdi a Szentlélek ajándékát, a Lélekét, amelyet az Egyház Máriával együtt megkapott pünkösdi napján, aki új, Krisztus áldozatával megváltott gyermekeit életre kelti.

A keresztény nép ezt az anyaságot különösképpen a szent Eucharishtiában tapasztalja meg és éli át, a megváltás titkának liturgikus ünneplésénél, melyen Krisztus az ő igazi, Szűz Máriától született testével jelenik meg.

Joggal látott a keresztény jámborság szoros kapcsolatot a Boldogságos Szűz Mária tisztelete és az Eucharisztia kultusza között. Ez megtalálható a nyugati és a keleti liturgiában, a szerzetesi

közösségek hagyományában, a mai vallásos mozgalmak lelkeségében, az ifjúság körében, és a Mária-kegyhelyek pasztorációs tevékenységében egyaránt. *Mária az Eucharisziához vezet a hívőket.*

45. Az anyaság természetéhez tartozik, hogy személyre vonatkozik. Mindig két személy közötti egyszeri és megismételhetetlen kapcsolatot jelent: az anya viszonyát gyermekéhez és a gyermekét az anyjához. Akkor is, ha egy és ugyanazon nő sok gyermek anyja, az ő személyes viszonyát mindegyikhez az anyaság természete adja meg. Minden gyermek ugyanis egyszeri és megismételhetetlen módon nemződött; anyára és gyermekre egyaránt érvényes ez. Minden egyes gyermeket körülvesz az az anyai szeretet, amelyen emberséges nevelése és érése alapszik.

Hasonlóságot fedezhetünk fel a „kegyelem rendjében való anyaság” és a természet rendjébe tartozó anya–gyermek kapcsolat között. Ebben a megvilágításban érthetőbbé válik, hogy Krisztus golgotai végrendeletében anyjának új anyaságát egyes számban fejezte ki, egy személyre vonatkozóan: „Íme, a te fiad”.

Továbbá azt is elmondhatjuk, hogy ezekben a szavakban Krisztus világosan megadja tanítványainak Máriához való viszonyát: nem csupán Jánosnak, aki akkor ott állt Mestere anyjával a keresztnél, hanem Krisztus minden tanítványának, minden kereszténynek. A Megváltó rábízta anyját Jánosra, ugyanakkor anyául adja őt neki. Mária anyasága, amely az emberek öröksége lett, ajándék: ajándék, amelyet maga Krisztus ad személyesen minden embernek. Ahogyan a Megváltó Máriát Jánosra bízta, úgy bízta ugyanakkor Jánost Máriára. A kereszt lábánál kezdődik az embernek az a különleges kapcsolódása Krisztus anyjához, amely azután az Egyház történetében különböző módokon nyilvánult meg. Ugyanez a János apostol és evangélista, miután a kereszten függő Jézus anyjához és őhozzá intézett szavait feljegyezte, még hozzáfűzi: „Attól az órától fogva házába fogadta őt a tanítvány”.[276] Ez a kijelentés kétségtelenül jelzi, hogy a tanítványra bízta a fiú feladatát, és ő szeretett Mesterének anyját gondjaiba fogadta. És mert Mária neki személyesen adatott anyául, ez a kijelentés – ha közvetve is –, kifejezi azt a bensőséges viszonyt, amely fiú és anyja között létesült. Mindezt a „bizalom” szóban foglalhatjuk össze. Egy személy szeretetére – különösen pedig az anya szeretetére – a bizalom a legjobb válasz.

Krisztus tanítványának életében a máriás jelleg különösen abban nyilvánul meg, hogy gyermeki bizalommal fordul Isten anyjához, annak a végrendeletnek megfelelően, amit Krisztus a Golgotán adott. Amennyiben a hívő, János apostol példájára – aki „házába fogadta”.[277] Krisztus anyját –, gyermeki módon bízta magát Máriára, és mindenbe bevezeti, ami saját belső életéhez tartozik, vagyis emberi és keresztény „én”-jébe, akkor az „befogadja őt”. Az ilyen lélek iparkodik behatolni abba a világba, amelyben az „ő anyai szeretete” működik, amellyel a Megváltó anyjaként „gondoskodik Fia testvéreiről”,[278] „akinek életrehívásában és felnevelésében közreműködik”,[279] azon kegyelmi adomány mértéke szerint, amely mindenkinek kijár Krisztus Lelkének erejéből. Így nyilvánul meg az a lélek szerinti anyaság, amely a kereszt alatt és az utolsó vacsora termében jelenlévő Mária feladata lett.

46. Ez a gyermeki kapcsolat, ez a magatartás, amellyel a fiú anyjára hagyatkozik, Krisztusban nem csupán kezdetét kapta, hanem – szabad azt mondanunk – be is teljesedett. Szabad azt is állítanunk, hogy Mária valamennyiünknek folyamatosan megismétli a galileai Kánában elhangzott szavakat: „Tegyetek meg mindent, amit csak mond”. Mert Ő, Krisztus az egyetlen közbenjáró Isten és az emberek között; Ő „az út, az igazság és az élet”;^[280] Ő az, akit az Atya adott a világnak, hogy az ember „el ne vesszen, hanem örökké éljen”.^[281] A Názáreti Szűz lett az Atya megváltó szeretetének első „tanúja” és mindig és mindenütt szeretne is megmaradni „hűséges szolgálójának”. Minden keresztény és minden ember számára Mária az, aki elsőként „hitt”. Ezzel a jegyesi és anyai hitével szeretné hatékonyan segíteni azokat, akik gyermeki módon reá hagyatkoznak. Ismeretes, hogy minél jobban kitartanak ebben a törekvésükben, annál közelebb vezeti őket Mária „Krisztus felfoghatatlan gazdagságához”.^[282] És ugyanúgy egyre jobban megismerik az ember méltóságát és hivatásának végső értelmét, annak teljes egészében, mert „Krisztus... tárja fel az ember számára magát az embert”.^[283]

A keresztény életben ez a máriás szemlélet különös megvilágításba helyezi a nőt és a nő életben betöltött szerepét. A valóságban a női mivolt ugyanis különös kapcsolatban van a Megváltó anyjával, amiről hosszasan lehetne beszélni. Itt csak azt szeretnénk kiemelni, hogy a Názáreti Mária alakja már azáltal is szemünk elé állítja a nőt mint nőt, hogy Isten a Fiú megtestesülésének főszereplőjét egy nő szabad és tevékeny szolgálatára bízta. Ezért mondhatjuk: ha a nő Máriára emeli tekintetét, benne felfedezheti, hogyan élheti méltóan női mivoltát és hogyan bontakoztathatja azt ki. Az Egyház Máriára tekintve, bármely nő arcán meglátja annak a szépségnek a ragyogását, amely visszatükrözi a legmélyebb érzéseket, amelyekre az emberi szív képes: a szeretetet, amely feltétel nélkül tudja magát átadni, az erőt, amely a legmélyebb fájdalmat is el tudja viselni, a határtalan hűséget, a fáradhatatlan buzgalmat, azt a képességet, amely a legmélyebb együttérzést vigasztaló és bátorító szavakba tudja önteni.

47. A zsinat idején VI. Pál ünnepélyesen kijelentette, hogy Mária az Egyház Anyja. Ez azt jelenti, hogy anyja az egész keresztény népnek, mind a híveknek, mind a pásztoroknak.^[284] Később, 1968-ban még nyomatékosabban megerősítette és megismételte a Hitvallásban, amely mint Isten népének hitvallása ismeretes: „Hisszük, hogy a legszentebb Istenanya, az új Éva, az Egyház Anyja folytatja anyai feladatát Krisztus tagjaiért a mennyben, amely a megváltott lelkekben az isteni élet megszületésére és nevelésére irányul”.^[285]

A zsinati tanítás hangsúlyozza, hogy a legszentebb Szűz Máriáról, Krisztus anyjáról szóló igazság hatékony segítséget jelent az Egyházzal szemben az igazság megértésében. Maga VI. Pál mondta, még a *Lumen gentium* végleges elfogadása előtt: „A katolikus Egyház igaz tanítása a Boldogságos Szűz Máriáról mindig hatékony segítsége lesz Krisztus és az Egyház misztériuma helyes értelmezésének.” Mária az Egyházban jelen van mint Krisztus anyja, ugyanakkor jelen van úgy is, mint az az anya, akit a megváltás misztériumában Krisztus adott János apostolhoz intézett szavai értelmében az embereknek. Ezért Mária új anyasága a Lélekben egybeölel, általában és egyenként, minden embert az Egyházban, egybegyűjt mindenkit és minden egyes embert az Egyház által. Ebben az értelemben az Egyház anyja, az Egyház példaképe is. Amint VI. Pál

óhajtotta és követelte, az Egyháznak „az Istenszülő Szűztől kell átvennie Krisztus tökéletes követésének leghitelesebb formáját”.^[286]

Ebben az egyedülálló kapcsolatban, amely Krisztus anyját az Egyházhhoz fűzi, jobban kiviláglik annak az „asszonynak” a misztériuma, aki a Teremtés könyvének elejétől a Jelenések könyvéig mindig kapcsolódik Istennek az emberi nemre vonatkozó örök tervéhez. Mária, aki a Megváltó anyjaként van jelen az Egyházban, anyai lelkülettel vesz részt „a sötétség hatalma elleni kemény harcban”,^[287] amely végigkíséri az ember egész történetét. És mert az Egyház azonosítja őt a „Napba öltözött asszonnyal”^[288] nyugodtan állíthatjuk, hogy „az Egyház már elérkezett a tökéletességre a Boldogságos Szűz személyében, ki ránc és szeplő nélkül való”. Ezért „a keresztények földi zarándokútjukon Máriára emelik szemüket, hogy életszentségben növekedjenek”.^[289] Mária, Sion fölséges leánya segít gyermekeinek, bárhol és bármikor élnek, hogy megtalálják Krisztusban az Atyához vezető utat.

Így tehát az Egyház egész életében Isten anyjával olyan kapcsolatban van, amely az üdvrendben felöleli a múltat, a jelent és a jövőt – és tiszteli őt, mint az emberiség lelki édesanyját és kegyelmi közbenjáróját.

3. A MÁRIA-ÉV ÉRTELME

48. Pontosan az emberi nem és Mária között fennálló különleges kapcsolat indított minket arra, hogy a Krisztus születésének második évezrede előtti időben az Egyházban Mária-évet hirdessünk. Hasonló kezdeményezés már korábban is volt, amikor XII. Pius az 1954. esztendő Mária évének hirdette ki, hogy Krisztus anyjának rendkívüli szentségét kiemelje, amely a Szeplőtelen Fogantatás (kihirdetésének századik évében) és az ő mennybevételének misztériumában jutott kifejezésre.^[290]

Most a II. Vatikáni Zsinat irányítását követve szeretnénk kiemelni az Istenanya sajátos jelenlétét Krisztus és az Egyház misztériumában. Ez a zsinat mariológiájából kisugárzó alapvető dimenzió, immár több mint húsz esztendő távlatából. Az 1985-ben tartott rendkívüli püspöki szinódus mindenkit felszólított a zsinat tanításának és útmutatásának hűséges követésére. Azt mondhatjuk, hogy a zsinatban és a szinódusban egyaránt benne van mindaz, amit a Szentlélek „az Egyháznak mondani akar” a történelem mostani szakaszában.

Ilyen összefüggésben arra szolgáljon a Mária-év, hogy mindazt, amit a Boldogságos Szűz Máriáról, Isten anyjáról a zsinat tanít Krisztus és az Egyház misztériumával kapcsolatban, újból és elmélyülten fontoljuk meg. Erre buzdít ez az enciklika is. Itt nem csupán egy hittételről van szó, hanem magáról a hiteltről is, az igazi „máriás lelkületről”, amelyet a hagyomány őrzött meg számunkra; különösen pedig arról a lelkiségről, amelyre a zsinat buzdít minket.^[291] A „máriás lelkiség” és a neki megfelelő Mária-tisztelet gazdag forrása a különböző keresztény közösségek történelmi tapasztalata, szerte a világon az egyes népek és nemzetek körében. Szívesen emlékezünk meg itt Montforti Grignon Szent Mária Lajosról, aki ennek a lelkiségnek mestere és

tanúságtevője volt. Ő ajánlotta a keresztényeknek, hogy Mária keze által szenteljék magukat Krisztusnak, mert ez hatékony eszköz a keresztési fogadalom szerinti hűséges életre.^[292] Örömmel állapítjuk meg, hogy ennek a lelkiségnek és jámborságnak napjainkban is vannak új jelei.

Tehát vannak szilárd támpontok, amelyekre a Mária-évvvel kapcsolatban nyugodtan hivatkozhatunk.

49. A Mária-év pünkösdi ünnepén, június 7-én kezdődik. Mert nem csupán arra emlékezünk, hogy Mária megelőzte Jézus Krisztus belépését az emberiség történelmébe, hanem Máriára tekintve ezt is hangsúlyozzuk: a megtestesülés titkának beteljesedésével az emberiség belépett „az idők teljességébe”, és ennek a teljességnek a jele az Egyház. Isten népeként az Egyház, pünkösdi napjától kezdve, hitben zárandokol a népek és nemzetek között az örökkévalóság felé. Krisztus anyja, aki jelen volt „az Egyház idejének kezdetén” és Fia apostolai és tanítványai között állhatatos imában várta a Szentlelket, az emberiség történelme folyamán mindig az Egyház zárandokútjának „élén halad”. És ő az, aki az „Úr szolgálójaként” Krisztusnak, Fiának üdvözítő művében állandóan közreműködik.

Tehát ez a Mária-év felhívja az egész Egyházat, hogy ne csak emlékezzék mindarra, amit a múltban az Istenszülő Krisztus Urunk üdvözítő tevékenységében együttműködve cselekedett, hanem készítse is elő ennek az együttműködésnek jövőbeli útját az Egyházban, hiszen két évezred elmúlása egyúttal a harmadik kezdete is.

50. Amint már említettük, az elszakadt testvérek között sokan tisztelik és ünneplik az Úr anyját, főként a keletiek. Így a máriás fény kiárad az ökumenizmusra is. Még arra szeretnénk különösen rámutatni, hogy a Mária-év idejére esik Szent Vlagyimir kijevi fejedelem megkeresztelkedésének ezredik évfordulója (988). Ez a kereszténység kezdete orosz földön, ez indította el az evangelizálás művét Kelet Európa felé, sőt Európán túl, egészen Ázsia északi területéig. Ezért a Mária-év során imában akarunk összefonódni mindenivel, aki ennek a megkeresztelkedésnek millenniumát ünnepli, akár ortodox, akár katolikus, ismételve és megerősítve a zsinat szavait: „Nagy örömet és vigasztalást szerez a zsinatnak..., hogy a keletiek... tüzes lendülettel és áhítatos lélekkel tisztelik a mindenkor szűz Istenszülőt”.^[293] Bár még most is tapasztaljuk az elszakadás szomorúságát, amely néhány évtizeddel később (1054-ben) bekövetkezett, mégis Krisztus anyja előtt igaz testvéreknek érezzük magunkat a messiási nép között, amely arra hivatott, hogy Istennek egy családja legyen itt a földön, amint ezt már az új esztendő kezdetén kijelentettük: „Újból el akarjuk ismerni minden testvérünknek ezt az egyetemes örökségét itt a földön”.^[294]

A Mária-év meghirdetésekor bejelentettük, hogy az a következő évben Nagyboldogasszony ünnepén, a mennybevitelkor fejeződik be, hogy a figyelem középpontjába kerüljön „a nagy égi jel”, amelyről János szól a Jelenések könyvében. Így akarjuk követni a zsinat buzdítását, amely Máriára úgy tekint, mint „Isten zárandok népe biztos reményének és vigasztalásának jelére”. A zsinat ezt így fejezi ki: „Minden krisztushívó állandóan könyörögjön az Isten és az emberek

anyjához, hogy ő, aki már a kezdetnél is támogatta imájával az Egyházat, most – felmagasztalva a mennyben az összes szentek és angyalok fölé – mindaddig szószólónk legyen Fiánál a mindenszentek közösségében, amíg a világ népei – akár a keresztény névvel ékeskednek, akár még nem ismerik üdvözítőjüket – békeséggel és boldog egyetértésben össze nem gyűlnek Isten egyetlen népében, a szent és oszthatatlan Háromság dicsőségére”.[\[295\]](#)

BEFEJEZÉS

51. A liturgikus zsolozsma végén, az Egyház antifónákkal fohászkodik Máriához. Ezek egyike, az Alma Redemptoris Mater így hangzik:

„Üdvözítőnk édesanyja,
Mennyeknek megnyílt kapuja
Tengerjárók szép csillaga
Boldogságos Szűz Mária!

Légy segítség hű népednek
Az elesett bűnösöknek
Ki szülője Istenednek
Anyja lettél Teremtődnek!”

(A latin himnusz szó szerinti fordítása: *Fölséges anyja a Megváltónak, Mennország mindenkor nyitott kapuja vagy és tengernek csillaga. Siess segítségére elesett népednek, mely iparkodik felkelni, Te, aki – a természet csodálkozására – szülted Teremtődöt!* A fordító jegyzete.)

„Natura mirante”! 'A természet ámulatára!' Az antifóna eme szavai azt a hívő csodálkozást érzékeltetik, amely Mária istenanyaságának misztériumát kíséri – bizonyos értelemben – minden teremtmény, de főként Isten egész népe, az Egyház szívében. Csodálatos, hogy milyen messzire ment Isten, minden dolgok Teremtője és Ura „önmaga kinyilatkoztatásában”![\[296\]](#)

Milyen ragyogóan hidalta át minden téren azt a végtelen távolságot, amely elválasztja a Teremtőt a teremtménytől! S ha Isten önmagában kimondhatatlan és kifürkészhetetlen, még inkább az az Ige megtestesülésének tényében, aki a Názáreti Szűz által emberré lett. Ha öröktől fogva meghívta az embert, hogy részese legyen isteni természetének,[\[297\]](#) szabad azt állítanunk, hogy ugyanakkor tervbe vette az ember „átistenülését”, történelmi helyzetének megfelelően, úgy, hogy még a bűnbeesés után is kész újra visszaállítani szeretetének örök tervét, vele egylényegű Fia „emberré válásának” drága árán. Az egész teremtés, de főként az ember, nem tehet mást, mint hogy csodálkozik ezen az ajándékon, melynek a Szentlélekben lett részese. Mert „úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta oda”.[\[298\]](#)

E misztérium középpontjában, e hit ámulatában áll Mária. A Megváltó fönséges anyja tudta meg elsőként: „Te szülted, a természet csodálkozására, a szent Teremtőt”! („Tu quae genuisti, natura mirante, tuum sanctum Genitorem!”)

52. Ennek a liturgikus antifónának a szavaiban egy „nagy változásról szóló igazság jut kifejezésre, amelyhez az embert a megtestesülés misztériuma vezeti el. Ez a változás, az egész emberi történelmet érinti, eleitől fogva – amint az kitűnik a Teremtés könyvének első fejezeteiből – egész a világ végezetéig, amelynek sem napját, sem óráját[299] nem nyilatkoztatta ki nekünk Krisztus. Ez meg nem szűnő és örök küzdelem az elbukás és a felkelés, a bűn embere és az igazság embere között. A liturgia, különösen az adventi időben, ennek a változásnak és küzdelemnek döntően nehéz idejére mutat rá, szüntelenül a „ma és most” jelentőségét illetően, amikor felkiált: „Légy segítségére népednek, amely fáradozik, hogy estéből felkeljen!”

Ezek a szavak mindenkire szólak: minden egyes emberhez, a közösségekhez, a nemzetekhez és népekhez, a nemzedékekhez és az emberi történelem korszakaihoz, napjainkhoz, a végéhez közeledő évezredhez: „Siess segítségére, ismételten segítsd az elesettet, felkelni igyekvő népedet!”

Ez a Máriához, a „Meváltó kegyes anyjához” intézett kérés Krisztusnak is szól, aki Mária által lépett be az emberi nem történelmébe. Évről évre felszárnyal ez az antifóna és emlékeztet arra az időpontra, amelyben ez a történelmi fordulat végbement, s amely bizonyos értelemben visszafordíthatatlanul folytatódik: az elbukás és felkelés fordulata.

Az emberiség csodálatos felfedezésekre jutott, feltűnő eredményeket ért el a tudomány és technika területén, nagy lépésekkel haladt a civilizáció útján, sőt, a legújabb időkben felgyorsította a történelmi fejlődést is; mégis az az alapvető változás, amelyet „eredendőnek” is mondhatnók, állandóan kíséri az ember útját, és a történelem minden viszontagságában hozzátapad mindenkire, minden egyes emberhez. Van váltakozás a bukás és felemelkedés között, váltakozás a halál és élet között. Ez egy véget nem érő kihívás az emberi lelkiismeret számára, az ember egész történelmi tudatához; felhívás, amely erre ösztönöz: járjuk mindig az „el nem esés” útját, mindig régi és mindig új módon, és induljunk el a „felkelés” útján, ha elestünk.

Az Egyház, miközben az egész emberiséggel együtt közeledik ahhoz a küszöbhez, amelynél két évezred kapcsolódik egymásba, elfogadja a maga részéről a hívők egész közösségével és minden jóakarató emberrel együtt azt a kihívást, amelyet a Mária-antifóna fejez ki: „az elesett nép igyekszik felkelni”; egyúttal a Megváltóhoz és anyjához fordul ezzel a kéréssel: „siess segítségére”. Hiszen az Egyház – amint ez a liturgikus ima is igazolja – Krisztus üdvözítő misztériumában és az ő saját misztériumában tekint Isten boldogságos anyjára. Szemléli őt az emberiség történelmébe mélyen begyökerezve, látja őt az ember örök elhivatottságában a gondviselő terv szerint; fölnevez reá, aki anyai módon résztvevően van jelen a sokféle és szerteágazó gondokban, amelyek egyesek életére, családokra, nemzetekre neheznek ezekben az időkben. Az állandóan jó és rossz között vergődő keresztény nép saját védőjét látja benne, aki segíti őt, hogy el ne essék, vagy ha elesett, fel tudjon kelni.

Szívből kívánom, hogy az előttünk lévő enciklika gondolatai minden hívő szívében ennek a szemléletnek a megújulására szolgáljanak.

Mint Róma püspöke mindazokat, akikhez ezek a megfontolások szólnak, békecsókkal öleljük magunkhoz, nekik üdvözetünket és apostoli áldásunkat küldjük a mi Urunk Jézus Krisztusban.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1987. március 25. napján, az Angyali üdvözet (Gyümölcsoltó Boldogasszony) ünnepén, pápaságunk kilencedik esztendejében.

II. János Pál pápa

Jegyzetek:

[1] Gal 4,4–6.

[2] LG 52.

[3] Az „idők teljessége” (gör. pléróma tu kronu) kifejezés megtalálható a biblikus zsidó hagyományban (vö. Ter 29,21; 1Sám 7,12; Tób 14,5) és az Újszövetségben is (vö. Mk 1,15; Lk 21,24; Jn 7,8; Ef 1,10). Nem csupán egy időszakasz lezárását jelenti, hanem inkább egy fontos történéssorozat beérését, valamilyen várakozás teljeseződését, ezért eszkatologikus jellegű. A Gal 4,4 szerint az Isten fiának megérkezését, az Ábra-hámnak tett ígéretek teljesülését nyilatkoztatja ki. Tetőpontját azzal érte el, hogy Krisztus beteljesítette az ígéretek.

[4] Jn 3,16.

[5] Jn 1,1–14.

[6] Vö. dec. 8. prefációja; PL 16:342. (Szent Ambrus: De Institutione Virginis, XV, 93–94); LG 68.

[7] Vö. Kol 1,18.

[8] Mt 28,20.

[9] LG 58.

[10] Az Ószövetség Mária misztériumát sokféle módon hirdette; vö. SCh. 80:103 (Damaszkuszi Szent János: Homilia in Dormitionem I,8-9.)

[11] Vö. Szof 3,14; Zak 2,14.

[12] GS 22.

[13] DS 250-264, 300-303.

[14] GS 22.

[15] LG 52.

[16] LG 58.

[17] LG 63; vö. CSEL 32/4:45. (Szent Ambrus: Expos. Evang. sec. Luc., II, 7); PL 16:341. (De Instit. Virginis, XIV,88)

[18] LG 64.

[19] Vö. Ef 5,27.

[20] LG 65.

[21] 1Kor 13,12.

[22] „Vedd el a Napot, amely megvilágítja a világot: hol marad akkor a nappal? Vedd el Máriát, a tenger csillagát, igen, a nagy, széles tengerét: mi marad akkora ködön, a halál árnyékán és a legsűrűbb sötétségen kívül?” (Clairvaux-i Szent Bernát: In Nativitate B. Mariae Sermo, De aquaeductu 6.)

[23] LG 63.

[24] Ef 1,3.

[25] Vö. Ter 1,26.

[26] Ef 1,4–7.

[27] Mária predestinációjáról vö. Damaszkuszi Szent János: Homilia in Nativitatem 7, 10 (SCh. 80:65, 73); Homilia in Dormitionem I,3. (SCh. 80, 85: „ő az, akit Isten, az Atya előrendelése és kegyelme erejével ős-időktől fogva kiválasztott, aki téged (az Isten Igéjét)... ezekben a végső időkben szült és testével táplált.”)

[28] Vö. Ter 3,15.

[29] LG 55.

[30] Vö. Iz 7,14.

[31] Gal 4,4–5.

[32] Lk 1,28.

[33] Lk 1,29.

[34] Ehhez a kifejezéshez a patrisztikus hagyományban sok és gazdag magyarázatot találunk: vö. PG 56:49. (Gabalai Szeverianosz: In mundi creationem, Oratio VI,10); 62:765. ([pszeudo] Aranyszájú Szent János: In Annuntiationem Deiparae et contra Arianum impium); 85:441. (Szeleukiai Bazilosz: Oratio 39. in Sanctissimae Deiparae Annuntiationem 5); 85:1777. (Bosztrai Antipater: Homilia II. in Sanctissimae Deiparae Annuntiationem 3–11); 87/3:3235. (Jeruzsálemi Szofroniosz: Oratio II. in Sanctissimae Deiparae Annuntiationem 17–19); PL 22:628. (Szent Jeromos: Epistola 65,9); 38:1318. (Szent Ágoston: Enchiridion, 36,11); 40:250. (Uő: Sermo 291,4–6); 52:579, 583. (Aranyszavú Szent Péter: Sermo 142; Sermo 143); 65:458. (Szent Ruspei Fulgencius: Epistola 17, VI, 12); CSEL 32/4:45. (Szent Ambrus: Expositio Evang. secundum Lucam 11,9); Szent Bernát: Opera IV:36. (In laudibus Virginis Matris, Homilia III, 2–3.) 1966.

[35] Lk 1,42.

[36] Vö. I Jn 4,8.

[37] Vö. 2Pt 1,4.

[38] Jak 1,17.

[39] LG 55.

[40] Lk 1,30–32.

[41] Lk 1,35.

[42] LG 53.

[43] Ef 1,7.

[44] Vö. IX. Pius: Ineffabilis Deus enciklika, 1854. XII. 8.; LG 53.

[45] Vö. PG 98:327. (Konstantinápolyi Szent Germanosz: In Annuntiationem SS. Deiparae Hom.); 97:811, 1067, 1321. (Krétai Szent András: In Nativitatem B. Mariae I; Hom. in Dormitionem S.

Mariae I; Canon in B. Mariae Natalem 4).

[46] Vö. 2Pt 1,4.

[47] Nagyboldogasszony zsoltosmája.

[48] Divina Commedia, Paradicsom XXXIII,1; vö. Mária szombatján az olvasmányos imaóra 2. himnuszával.

[49] Ter 3,15.

[50] Ter 3,15.

[51] Jel 12,1.

[52] Ef 1,4-5.

[53] Lk 1,39.

[54] Lk 1,36-37.

[55] Lk 1,34.

[56] Lk 1,42.

[57] Lk 1,43.

[58] Lk 1,44.

[59] Lk 1,45; vö. PL 40:398. (Szent Ágoston: De Sancta Virginitate III,3); 46:937. (Sermo 25,7)

[60] Róm 16,26; 2Kor 10,5-6.

[61] DV5.

[62] E témával már Szent Ireneusz is foglalkozott: „Egy engedetlen szűz miatt sérült meg az ember, elbukott és meghalt; hasonlóképpen az ember Isten segítségével a neki engedelmes szűz szavára ismét megszületett az életre. Mert igazságos és szükséges..., hogy Éva helyrehozassék Máriában, hogy egy szűz lépjen a szűz helyébe, és az engedetlenség a másik engedelme által kioltassék és eltöröltessék.” (Expositio doctrinae apostolicae 33. SCh 62:83; vö. Adversus haereses V,19,1. SCh 153:248.)

[63] DV 5.

[64] LG 56.

[65] Lk 1,31.

[66] LG 56.

[67] Lk 1,38.

[68] Zsid 10,5-7.

[69] LG 56.

[70] PL 38:1019, 1074. (Uő: Sermo 196,1; 215,4); 44:142. (De peccatorum meritis et remissione I,29,57); 46:398 (Szent Ágoston: De Sancta Virginitate III,3); 937. (Sermo 25,7); CCL 138:86. (Nagy Szent Leó: Tractatus 211. De natale Domini 1).

[71] Róm 4,12.

[72] Róm 4,18.

[73] Lk 1,35.

[74] Róm 11,33.

[75] Lk 1,31.

[76] Lk 1,38.

[77] Lk 2,22.

- [78] Lk 2,7.
- [79] Vö. Lk 2,25-32.
- [80] Lk 2,21.
- [81] Lk 2,30-32.
- [82] Lk 2,34-35.
- [83] Lk 2,8-20.
- [84] Vö. Mt 2,1-12.
- [85] Lk 2,34.
- [86] Vö. Mt 2,11.
- [87] Vö. Mt 2,13.
- [88] Vö. Mt 2,25.
- [89] Lk 1,45.
- [90] Vö. Lk 1,32.
- [91] Vö. Lk 1,36.
- [92] Vö. Kiv 24,16;40,34-35; 1Kir 8,10-12.
- [93] Kol 3,3.
- [94] Mt 11,25.
- [95] Mt 11,27.
- [96] Vö. Mt 11,26-27; 1Kor 2,11.
- [97] Vö. Zsolt 2,7.
- [98] Lk 2,51.
- [99] Mt 13,55.
- [100] Vö. Út a Kármel hegyére. II,3.4-6.
- [101] Lk 2,52.
- [102] Lk 2,48-50.
- [103] Vö. Mt 11,27.
- [104] LG 58.
- [105] Vö. Mk 3,31-35.
- [106] Vö. Jn 19,25.
- [107] LG 58.
- [108] Lk 1,32-33.
- [109] Vö. Iz 53,3-5.
- [110] DV 5.
- [111] Róm 11,33.
- [112] Vö. Fil 2,6-8.
- [113] Lk 2,35. Mária „együtt szenvedéséről” vö. Szent Bernát: Opera V (1968):273. (In Dominica infra octavam Assumptionis Sermo 14)
- [114] SCh 211:348. (Szent Ireneusz: Adversus haereses III,22,4); vö. LG 56.
- [115] Vö. LG 56. és az idézett atyák.
- [116] Lk 11,27.
- [117] Vö. Lk 1,32.

[118] Jn 1,14.

[119] „Krisztus igazság, Krisztus test: Krisztus igazság Mária lelkében, Krisztus test Mária méhében.” PL 46:938. (Szent Ágoston: Sermo 25,7)

[120] Lk 11,28.

[121] Vö. Lk 8,20-21.

[122] 3,32-34.

[123] 12,47-49.

[124] Vö. Lk 2,49.

[125] Vö. Lk 1,38.45; 2,19.51.

[126] Lk 1,38.

[127] Vö. Lk 1,48.

[128] Lk 1,38.

[129] Vö. Ef 3,19.

[130] Vö. Jn 1,43.

[131] Jn 2,1-2.

[132] Jn 2,11.

[133] Jn 2,3-4.

[134] Vö. Jn 7,30; 8,20; 12,23.27; 13,1; 17,1; 19,27.

[135] Jn 2,5.

[136] Lk 8,19-21; 11,27-28; Mt 12,46-50; Mk 3,31-35.

[137] Vö. Lk 4,18.

[138] 1Tim 2,5.

[139] LG 60.

[140] LG 61.

[141] LG 62.

[142] Jn 19,25-27.

[143] Ismeretes, amit Órigenész írt Mária és János kálváriai jelenlétéről: „Az evangéliumok a Szentírás első gyümölcsei, és János evangéliuma az első az evangéliumok között. Senki sem foghatja fel jelentőségét, ha fejét nem hajtotta Krisztus mellére és Jézustól nem kapta Máriát anyául.” PG 14:31. (Comm. in Joannem I,6); CSEL 32/4:504. (Szent Ambrus: Expos. Evang. sec. Lucam X,129).

[144] LG 53-54.

[145] Vö. Ter 3,15.

[146] Vö. Jn 2,4.

[147] LG 55.

[148] 12,1.

[149] Vö. CCL 138:126. (Nagy Szent Leó: Tractatus 26 de natale Domini 2).

[150] ApCsel 1,14.

[151] LG 59.

[152] CCL 48:650. (Szent Ágoston: De Civitate Dei XVIII,51).

[153] LG 8; vö. 1Kor 11,26.

- [154] Vö. Kiv 13,1; Szám 20,4; MTörv 14,1.
- [155] Vö. Zsid 13,14.
- [156] Vö. Mt 16,18.
- [157] Vö. ApCsel 20,28.
- [158] LG 9.
- [159] LG 9.
- [160] LG 8.
- [161] Paraklétosz; vö. Jn 14,26; 15,26; 16,7.
- [162] LG 9.
- [163] LG 65.
- [164] ApCsel 2,11.
- [165] ApCsel 2,4.
- [166] LG 59.
- [167] Vö. DV 5.
- [168] Vö. LG 63.
- [169] Jn 20,21.
- [170] ApCsel 1,8.
- [171] Vö. ApCsel 2,31-34; 3,15-18; 4,10-12; 5,30-32.
- [172] Mt 28,19.
- [173] ApCsel 1,13-14.
- [174] Vö. LG 9.
- [175] Lk 2,19; vö. 2,51.
- [176] Vö. ApCsel 1,1.
- [177] Róm 4,18.
- [178] Mt 28,19-20.
- [179] Vö. LG 65.
- [180] Lk 1,45.
- [181] Lk 1,48-49.
- [182] LG 65.
- [183] LG 65.
- [184] Vö. LG 13.
- [185] Vö. ApCsel 1,14.
- [186] Vö. LG 13.
- [187] Zsolt 2,8.
- [188] Vö. LG 13.
- [189] LG 1.
- [190] LG 13.
- [191] LG 15.
- [192] Jn 17,21.
- [193] UR 1.
- [194] LG 68, 69. Mária az egység pártfogója Keleten; a keletiek Mária-tiszteletéhez vö. XIII. Leó:

Adiutricem populi, 1895. IX. 5.

[195] UR 20.

[196] UR 19.

[197] Vö. Jn 2,5.

[198] Jel 2,7.11.17.

[199] UR 14.

[200] UR 15.

[201] LG 66.

[202] DS 301.

[203] Lásd Weddase Maryam: Mária dicsérete c. könyvét (mely Mária tiszteletére az etiópai Pszaltériumhoz fűz himnuszokat és imákat a hét minden napjára) és Matshafa Kidana Mehrat: Az irgalom szövetségének könyve. Ki kell emelnünk az etiópai Mária-tisztelet jelentőségét a himnológiában és a liturgiában egyaránt.

[204] DS 600-609.

[205] Vö. Jel 5,9-14; LG 59.

[206] Vö. UR 19.

[207] LG 8.

[208] LG 9.

[209] Lk 1,46-55.

[210] Vö. Lk 1,42.45.

[211] DV 2.

[212] Lk 1,55.

[213] Vö. Lk 1,54.

[214] Vö. Otto, J. C. de: Corpus Apol. II:358. (Szent Jusztinosz: Dialogus cum Tryphone Judaeo 100); SCh 211:439. (Szent Ireneusz: Adversus haereses, III, 22,4); CCL II:904. (Tertullianus: De carne Christi, 17,4-6)

[215] Vö. PG 42, 727-730. (Epiphániosz: Panarion III,2; Haer. 78,18); CSEL 32/4:90. (Szent Ambrus: Expositio Evang. Lucae II,86)

[216] Jn 3,16.

[217] Vö. ApCsel 1,1.

[218] Lk 4,18.

[219] Vö. Zsolt 25; 31; 35; 55.

[220] Vö. Iz 11,4; 61,1.

[221] Hittani Kongregáció: Instrukció a keresztény szabadságról és felszabadításról 97. 1986. márc. 22.

[222] 1Tim 2,56.

[223] LG 60.

[224] LG 60.

[225] Vö. Szent Bernátnál: „mediatrix ad Mediatorem”, 'közbenjáró a Közvetítőhöz' (In Dominica infra oct. Assumptionis Sermo 2. Opera, V(1968):263); „Mint egy tiszta tükör, úgy veri vissza Mária mind a neki szóló dicséretet az ő fiára” (In Nativitate B. Mariae Sermo. De aquaeductu 12. Ua.

283).

[226] LG 62.

[227] LG 62.

[228] LG 61.

[229] Lk 1,38.

[230] LG 62.

[231] LG 61.

[232] LG 61.

[233] Vö. Lk 11,28; 8,20-21; Mk 3,32-34; Mt 12,47-50.

[234] Jn 2,1-11; 19,25-27.

[235] LG 62.

[236] LG 62.

[237] LG 62.

[238] LG 62.

[239] LG 62; vö. SCh 80:111, 127, 157, 181. (Damaszkuszi Szent János: Hom. in Dormitionem I,11; II,2.14; III,2); Clairvaux-i Szent Bernát: Opera V(1968):228 (In Assumptione Beatae Mariae Sermo 1–2).

[240] Vö. Jel 19,16.

[241] LG 59; vö. XII. Pius: Munificentissimus Deus enc. 1950. XI. 1.; Szent Bernát Máriát fia főnségének fényébe merítve ábrázolja (In Dominica infra oct. Assumptionis Sermo 3).

[242] 1Kor 15,22–23.

[243] LG 53.

[244] Vö. 1Kor 15,26. Clairvaux-i Szent Bernát: Opera V(1968):262. (In Assumptione Beatae Mariae Sermo 1–2); XIII. Leó: Octobri Mense, 1891. IX. 22.

[245] LG 55.

[246] LG 59.

[247] Mt 20,28.

[248] LG 36.

[249] Vö. Fil 2,8–9.

[250] Vö. 1Kor 15,27–28; LG 36.

[251] A Mária királynő címhez vö. SCh 80:59, 77, 113, 117, 151, 189. (Damaszkuszi Szent János: Hom. in Nativitatem 6,12; Hom. in Dormitionem I,2,12,14; II,11; III,4).

[252] LG 62.

[253] Vö. Ef 1,10.

[254] LG 63.

[255] Vö. Róm 5,5.

[256] LG 63.

[257] LG 66.

[258] Vö. PL 16:341. (Szent Ambrus: De Institutione Virginis XIV,88-89); PL 38:1010. (Szent Ágoston: Sermo 191,II,3), 1074. (Uő: Sermo 215,4); PL 40:397, 398, 399. (Uő: De Sancta Virginitate II,2; V,5; VI,6).

[259] Vö. LG 63.

[260] LG 64.

[261] LG 64.

[262] Gal 4,19.

[263] Róm 8,29.

[264] LG 64.

[265] LG 64.

[266] Vö. Ef 5,21-33; 2Kor 11,2.

[267] Jel 21,9.

[268] Vö. Ef 5,23-30.

[269] Mt 19,12.

[270] Vö. Mt 19,11-12; 2Kor 11,2.

[271] Vö. DV 8; Szent Bonaventura: Comment. in Evang. Lucae. Ad Claras Aquas, VII, 53:40, 68:109.

[272] LG 64.

[273] LG 63.

[274] Vö. LG 63.

[275] Vö. Jn 19,26-27.

[276] Jn 19,27.

[277] A görög „eisz ta idia” kifejezés többet mond, mint hogy a tanítvány Máriát a fedele alá fogadta és külsőleg gondját viselte; inkább életközösséget jelöl, amely kettőjük között a haldokló Krisztus szavaira épül. Vö. Szent Ágoston: „Magához vette őt, nem vagyonába, hiszen semmije sem volt, hanem gondjaiba, és ezt odaadással tette”. (CCL 36:659, In loan. Evang. tract. 119,3)

[278] LG 62.

[279] LG 63.

[280] Jn 14,6.

[281] Jn 3,16.

[282] Vö. Ef 3,8.

[283] GS 22.

[284] Vö. VI. Pál beszéde 1964. nov. 21-én.

[285] AAS 60:438. (Sollemnis Professio Fidei 1968.

[286] Vö. VI. Pál beszéde 1964. nov. 21-én.

[287] Vö. GS 37.

[288] Vö. Jel 12,1; Clairvaux-i Szent Bernát: Opera V(1968):262. (In Dominica infra oct. Assumptionis Sermo)

[289] LG 65.

[290] Vö. AAS 45:577. (Fulgens Corona enciklika 1953. IX. 8.); X. Pius 1904. II. 2-án Ad diem illum enciklikájában néhány hónapra szóló rendkívüli jubileumot hirdetett a szeplőtelen fogantatás dogmája kihirdetésének 50. évfordulójára.

[291] LG 66-67.

[292] Vö. Traité de la vraie dévotion a la sainte Vierge c. művét. Joggal állíthatjuk őt Liguori Szent

Alfonz mellé, kinek halála 200. évfordulóját ünnepeljük az idén. Az ő művei között lásd Le glorie di Maria.

[293] LG 69.

[294] Homilia 1987. jan. 1-jén.

[295] LG 69.

[296] Vö. DV 2: „E kinyilatkoztatással a láthatatlan Isten (vö. Kol 1,15; 1Tim 1,17) szeretetének bőségéből mint barátaihoz szól az emberekhez (vö. Kiv 33,11; Jn 15,14-15) és társalog velük (vö. Bár 3,38), hogy meghívja őket és befogadja a saját közösségébe.

[297] Vö. 2Pt 1,4.

[298] Jn 3,16.

[299] Vö. Mt 25,13.

© Copyright 1987 - Libreria Editrice Vaticana

Copyright © Dicastero per la Comunicazione - Libreria Editrice Vaticana